

Mikkelin kaupungin arviointikertomus vuodelta 2021

Tarkastuslautakunta 24.5.2022

MIKKELI

Kaupunginvaltuustolle

Sisällys

1.	Tarkastuslautakunnan puheenjohtajan katsaus	5
2.	Tarkastuslautakunnan työskentely.....	6
2.1	<i>Kokoonpano ja työskentelytapa</i>	<i>6</i>
2.2	<i>Vuoden 2020 arviointikertomuksen johdosta tehdyt toimenpiteet</i>	<i>7</i>
3.	Tilinpäätöksen sisältö ja valtuuston asettamien tavoitteiden toteutuminen.....	9
3.1	<i>Huomioita tilinpäätöksen esittämistavasta</i>	<i>9</i>
3.2	<i>Kaupungin strategiset tavoitteet ja niiden toteutuminen</i>	<i>10</i>
3.3	<i>Hallinto- ja elinvoimapalvelut</i>	<i>12</i>
3.4	<i>Mikkelin seudun ympäristölautakunta</i>	<i>13</i>
3.5	<i>Kasvatus- ja opetuslautakunta</i>	<i>14</i>
3.6	<i>Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta</i>	<i>18</i>
3.7	<i>Kaupunkikehityslautakunta</i>	<i>19</i>
3.8	<i>Liikelaitokset ja Etelä-Savon pelastuslaitos</i>	<i>19</i>
3.9	<i>Konsernin tavoitteiden toteutuminen</i>	<i>22</i>
4.	Talous ja investoinnit.....	25
4.1	<i>Tilikauden tuloksen muodostuminen ja talous</i>	<i>25</i>
4.2	<i>Investoinnit</i>	<i>29</i>
4.3	<i>Talouden tasapainottaminen</i>	<i>30</i>
5.	Muut havainnot	33
5.1	<i>Henkilöstöraportti.....</i>	<i>33</i>
5.2	<i>Sisäinen valvonta, riskienhallinta ja konsernivalvonta</i>	<i>36</i>
6.	Allekirjoitukset.....	38

Liikunnanohjaaja Heidi Repo pitää kaupungin virastotalon uudesta valoisasta ilmeestä.

Kertomuksen kansikuva on kaupungin omistamalta Malan huvilalta Anttolasta.

Jarmo Lautamäki

1. Tarkastuslautakunnan puheenjohtajan katsaus

Aloitin tarkastuslautakunnan puheenjohtajana vuonna 2021. Sitä ennen puheenjohtajana oli ollut Juhani Oksman yhdeksän vuoden ajan. Tarkastuslautakunnassa toimiminen on ollut mielenkiintoista ja antoisaa. Kiitän tilintarkastajaa / sihteerä Elina Hämmäläistä hyvästä työstä ja neuvoista aloittelevalle puheenjohtajalle. Kiitän myös koko tarkastuslautakuntaa hyvästä yhteistyöstä.

Vuonna 2021 koronaepidemia vaikutti vielä vahvasti kaupungin ja asukkaiden elämään. Ravintola- ja kulttuuritoiminta kärsivät tuntuvat tappiot yleisömäärän rajoittamistoimista ja muista rajoituksista. Korona vaikuttanee kaupunkilaisten elämään vielä kauan rajoitusten purkamisen jälkeenkin. Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymä (Essote) selvisi rokoituksista ja koronan hoidosta muutenkin erinomaisesti. Koronan talousvaikutukset kaupungin tilinpäätöksessä olivat -5,9 miljoonaa euroa.

Mikkelin väkiluvun muutos vuonna 2021 oli -462 asukasta. Mikkelistä poismuuttaneita oli yhteensä 124 kpl. Mikkelin tarvitsee lisää asukkaita ja muuttovoiton mahdollistamiseksi tarvitaan lisää työnantajia. Yritysten asettuminen Mikkelin olisi tehtävä mahdollisimman helpoksi toimitilojen ym. osalta.

Tilikauden alijäämä vuonna 2021 oli 3,8 miljoonaa euroa. Kumulatiivista alijäämää on tämän jälkeen 33,6 miljoonaa euroa ja se on katettava vuoden 2023 loppuun mennessä. Edelleenkin on selvitettävänä, miten tähän mennessä kertynyt alijäämä ja mahdollisesti vuonna 2022 kertyvä alijäämä konkreettisesti kataan. Alijäämien kattaminen vaatii tällä aikataululla taseomaisuusjärjestelyjä, mutta kaupungin talous on lisäksi saatava pysyvästi terveille pohjalle eli tulojen ja menojen tasapainoon. Säästökuuria toteutettaessa olisi pidettävä huoli siitä, että kaupungin asukkaiden mahdollisuutta nauttia liikunnasta, luonnosta tai kulttuurista ei rajoiteta liikaa.

Mikkeli on kaunis kaupunki kauniilla paikalla. Suunnitelmat satamalahden alueen kehittämiseksi ovat onneksi nyt käynnistyneet. Satamalahdella on paljon annettavaa niin yrityksille kuin asukkaillekin.

JARMO LAUTAMÄKI
Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja

2. Tarkastuslautakunnan työskentely

Tarkastuslautakunta on kunnan pakollinen toimielin, jonka tehtävät on määritelty kuntalain (410/2015) 121 §:ssä. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on mm. valmistella valtuuston päätettäväksi tulevat hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoitukseenmukaisella tavalla.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on myös arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää. Vuodesta 2017 alkaen tarkastuslautakunnan tehtävänä on ollut myös sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden valvonta ja ilmoittaminen valtuustolle.

Arvionsa valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisesta sekä toiminnan tuloksellisuudesta ja tarkoitukseenmukaisuudesta tarkastuslautakunta esittää tässä arviointikertomuksessa.

2.1 Kokoonpano ja työskentelytapa

Kaupunginvaltuusto valitsi kokouksessaan 16.8.2021 § 102 tarkastuslautakuntaan toimikaudeksi 2021–2025 yhdeksän (9) jäsentä ja heille varajäsenet sekä nimesi lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Tarkastuslautakunnan käytännön työskentely on painottunut kaupungin toiminnan ja talouden seurantaan sekä johtavien viranhaltijoiden ja muiden henkilöiden kuulemiseen. Tarkastuslautakunnan kuultavina kokouksissa ovat olleet HR-päällikkö Sari Häkkinen, kaupunginjohtaja Timo Halonen, kaupunkikehitysjohtaja

Tarkastuslautakunnan jäsenet

Lautamäki Jarmo, **puheenjohtaja**
Juhola Jatta, varapuheenjohtaja 13.12.2021 saakka
Kuitunen Soile, **varapuheenjohtaja** 14.12.2021 alkaen
(KV 13.12.2021 § 180)
Sihvonen Jari
Hannukainen Sari
Korhonen Tapani
Liikanen Jere
Eskelinen Mervi
Oksman Juhani
Tarvainen Nea

Varajäsenet

Damsten Iris
Puntanen Anne

Mattila Kalle
Pöyry Raili
Avikainen Kari
Siitari Keijo
Korhola Anne
Vänninen Tomi
Reponen Anna

Jouni Riihelä, Metsäsairila Oy:n toimitusjohtaja Ville Kakkonen, strategia- ja kehityspäällikkö Aki Kauranen, vesiliikelaitoksen johtaja Reijo Turkki, vesiliikelaitoksen johtokunnan varapuheenjohtaja Nina Jussi-Pekka ja vs. talousjohtaja Tiia Tamlander.

Lisäksi lautakunta teki tutustumiskäynnin Metsäsairilan alueelle 22.2.2022 toimitusjohtaja Ville Kakkosen johdolla.

Lautakunta on kokoontunut säännöllisesti ja kokouksia on pidetty noin kerran kuukaudessa. Varsinaisen arviointikertomuksen työstämisen tarkastuslautakunta on tehnyt omissa työkokouksissaan huhti- ja toukokuun 2022 aikana. Lautakunnalla on ollut arviointityötä varten käytettävissä mm. eri toimielinten pöytäkirjat, talousarvio 2021, käyttösuunnitelmat 2021, tilinpäätös 2021 ja henkilöstöraportti 2021 sekä tilintarkastajan raportoinnit. Tarkastuslautakunnan jäsenten esteellisyydet on otettu huomioon arviointikertomuksen laadinnassa.

Tilintarkastuksen on suorittanut tilintarkastusyhteisö KPMG Julkistarkastus Oy vastuunalaisena tilintarkastajanaan JHT, KHT Elina Hämäläinen. Vastuunalainen

tilintarkastaja on ollut esteellisyyssäännökset huomioiden sihteerinä läsnä tarkastuslautakunnan kokouksissa.

2.2 Vuoden 2020 arviointikertomuksen johdosta tehdyt toimenpiteet

Vuoden 2020 arviointikertomus käsiteltiin kaupunginvaltuustossa 7.6.2021 § 79. Kaupunginvaltuusto merkitsi arviointikertomuksen tiedoksi ja *”kehotti kaupunginhallitusta raportoimaan kaupunginvaltuustolle lokakuun 2021 loppuun mennessä toimenpiteistä, joihin arviointikertomuksessa esitettyjen epäkohtien, kysymysten ja selvityspyyntöjen johdosta on ryhdytty”*.

Kaupunginvaltuusto merkitsi kokouksessaan 4.10.2021 § 144 tiedoksi selvitykset arviointikertomuksessa esitetystä kysymyksistä ja havainnoista sekä kuvaukset toimenpiteistä, joihin aiotaan ryhtyä arviointikertomuksessa esitettyjen epäkohtien korjaamiseksi.

Tarkastuslautakunta kävi keskustelun vuoden 2020 arviointikertomuksen johdosta annetuista selvityksistä ja merkitsi ne tiedoksi kokouksessaan 26.10.2021 § 44.

3. Tilinpäätöksen sisältö ja valtuuston asettamien tavoitteiden toteutuminen

3.1 Huomioita tilinpäätöksen esittämistavasta

Tilinpäätöksessä 2021 on esitetty tilinpäätöksen lakisääteinen sisältö eli kuntien voimassa olevan tilinpäätösohjeistuksen mukaiset tiedot. Tilinpäätöksen esittämistapaan ja ohjeistukseen ei ole tullut muutoksia edelliseen vuoteen verrattuna.

Kaupungin tilinpäätös on varsin laaja kokonaisuus, jota on osaltaan laajentanut konserniyhtiöiden ja kaupungin toimielinten ohjelmakorttien esittäminen taulukkomuodossa.

Tarkastuslautakunnan arviointityötä ovat vaikeuttaneet seuraavat asiat:

- Tilinpäätöksen ohjelmakorteissa esitetyt sarakkeet "Toiminnan kuvaus/vastuu" ja "tavoite/mittari" poikkesivat useassa kohdassa valtuuston talousarviossa 2021 hyväksymistä vastaavista sarakkeista. Poikkeamia oli sekä eräiden konserniyhteisöjen että kaupungin lautakuntien kohdalla. Tällaisilla poikkeamilla on vaikutusta paitsi tavoitteiden arviointiin myös tilinpäätöksen luotettavuuteen.
- Tilinpäätöskokonaisuus oli ohjelmakorttien esittämistavasta johtuen pirstaleinen ja vaikeasti hahmotettava.
- Ohjelmakorteissa sarakkeen "Tavoite/mittari" sisältö on useissa tapauksissa epälooginen tästä joko/tai-esitystavasta johtuen.

Urpolan koulun tilalle tulevan uuden aluekoulun pohjatytöt ovat parhaillaan käynnissä.

Tarkastuslautakunta **suosittelee tavoitteiden asettamista** kuntastrategiasta johdetuille osa-alueille siten, että

- ne kohdistuvat olennaisiin toimintoihin
- ne ohjaavat toimintatapoja kehittävään ja tulokselliseen suuntaan
- ne ovat selkeitä ja yksiselitteisiä
- ne ovat konkreettisilla mittareilla ja menetelmillä mitattavia

Konserniyhtiöiden ohjelmakorttien tavoitteiden arvioinnin kohdalla esille nousi kysymys siitä, miten tavoitteet tytäryhtiöille käytännössä asetetaan ja miten niissä huomioidaan kaupunkistrategian merkitys kunkin tytäryhtiön toimiala huomioon ottaen. Onko tähän prosessiin liittyen olemassa selkeää ja kuvattua menetelytapaa? Entä miten tytäryhtiöitä on ohjeistettu tavoitteiden toteutumisraportoinnin osalta sen varmistamiseksi, että raportointi on selkeää ja yksiselitteistä?

Ohjelmakorttien konserniraportoinnista tarkastuslautakunta haluaa nostaa esille muutamia esimerkkejä.

- tilinpäätöksen sivulla 87 on esitetty tavoite/mittari "Toteutunut investointi Kalevankankaalle" ja sen toteutus selvityksenä on "Valmiudet on, KK on hidas liikkeissään -> sanomalehtivarastot edelleen vanhassa paikassa."
- tilinpäätöksen sivulla 97 on esitetty tavoite/mittari "Markkinointiyhteistyön tiivistäminen entisestään kaupungin viestinnän tekijöiden kanssa" ja sen toteutus selvityksenä on "Toteutettu yhtiön omasta toimesta."; talousarviossa 2021 tämän vastaavan ohjelmakorttisarakeen tavoite/mittari oli asetettu

aivan toisen sisältöisenä: ”Remonttien ja peruskorjausten määrä/laatu, asukastyytyväisyys”.

- tilinpäätöksen sivulla 113 on esitetty tavoite/mittari ”Seuroille maksettavien korvausten määrä” ja sen toteumaselvityksenä ”Ok SS:lle siirtynyt ravintolatoiminta muuttanut tilanteen, Ok SS hoitaa rekrytoinnit isolta osin.”

Edellä esitetyt esimerkit osoittavat, kuinka vaikeaa ja jopa mahdotonta tarkastuslautakunnan arviointityö on, kun toteumaselvitykset ovat puutteellisia ja tulokannanvaraisia. Hyvä selvitys kertoo, miltä osin tavoite saavutettiin ja jos tavoitetta ei saavutettu, niin mitkä olivat syyt siihen.

3.2 Kaupungin strategiset tavoitteet ja niiden toteutuminen

Mikkelin kaupunkistrategia vuosille 2018–2021 ”Teemme yhdessä Saimaan kauniin Mikkelin” hyväksyttiin valtuustossa 11.12.2017.

Kaupunkistrategia pohjautuu kolmeen (3) ohjelmaan:

- 1) Hyvän elämän ohjelma
- 2) Kestävän kasvu ohjelma
- 3) Elinvoimaohjelma

Hyvän elämän ohjelman kokonaisarviointia vaikeuttaa ohjelmassa määriteltyjen tavoitteiden ja niissä toteutettujen toimenpiteiden runsaus. Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen pohjalta on vaikea arvioida yksiselitteisesti, missä määrin ohjelman tavoitteisiin on päästy.

Kaupungin strategia- ja kehityspäällikkö esitteli ohjelmia ja niiden tuloksia tarkastuslautakunnan kokouksessa huhtikuussa 2022. Esityksessä havainnollistettiin ns. liikennevaloja hyödyntäen, miten ohjelmien tavoitteissa oli päästy eteenpäin. Vastaavaa esitystapaa olisi tarkoituksenmukaista käyttää myös tilinpäätöksessä.

Ohjelman haasteena on myös toteutettavien toimenpiteiden hyvin operatiivinen luonne. Merkittävä määrä tilinpäätöksen yhteydessä raportoiduista toimenpiteistä on operatiivisia, yksittäisiä suoriteluonteisia toimenpiteitä, ei laajakantoisempaa vaikuttavuutta tavoittelevia strategisia toimenpiteitä.

Miten ohjelmatyön tuloksellisuuden raportointia voitaisiin kehittää niin, että siinä huomioitaisiin yksittäisten suoritteiden sijaan laajempia kokonaisuuksia, joilla on merkittäviä ja laajakantoisia vaikutuksia ihmisten hyvinvointiin? Esimerkki tällaisesta laajakantoisemmasta kokonaisuudesta on Kulttuurin unelmavuosi, joka kokoaa erilaisia toimenpiteitä yhteen.

Kestävän kasvun ohjelman osalta kaupunki toteaa tilinpäätöksessä, että merkittäviä saavutuksia kaupungin elinvoiman näkökulmasta vuonna 2021 olivat mm. uuden jätevedenpuhdistamon käyttöönotto sekä Visulahden alueen kehittyminen. Vesiosaamisen ympärille syntynyt innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimus mahdollistaa EcoSairilan kokonaisuuden jatkokehitystä. Kalevankankaan alueen merkitys kaupunkilaisten lähiliikuntapaikkana on korostunut.

Kestävän kasvun ohjelman toteutumista koskevasta osiosta tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa on varsin hankalaa kuitenkin hahmottaa yksiselitteisesti, missä määrin tavoitteet onnistuttiin ohjelmassa kokonaisuudessaan saavuttamaan. Ohjelman onnistuneisuuden kokonaisarviointia vaikeuttaa ohjelmassa määriteltyjen tavoitteiden ja niissä toteutettujen toimenpiteiden runsaus.

Ohjelman haasteena on myös toteutettavien toimenpiteiden hyvin operatiivinen luonne. Merkittävä määrä tilinpäätöksen yhteydessä raportoiduista toimenpiteistä on operatiivisia, yksittäisiä suoriteluonteisia toimenpiteitä, ei laajakantoisempaa vaikuttavuutta tavoittelevia strategisia toimenpiteitä.

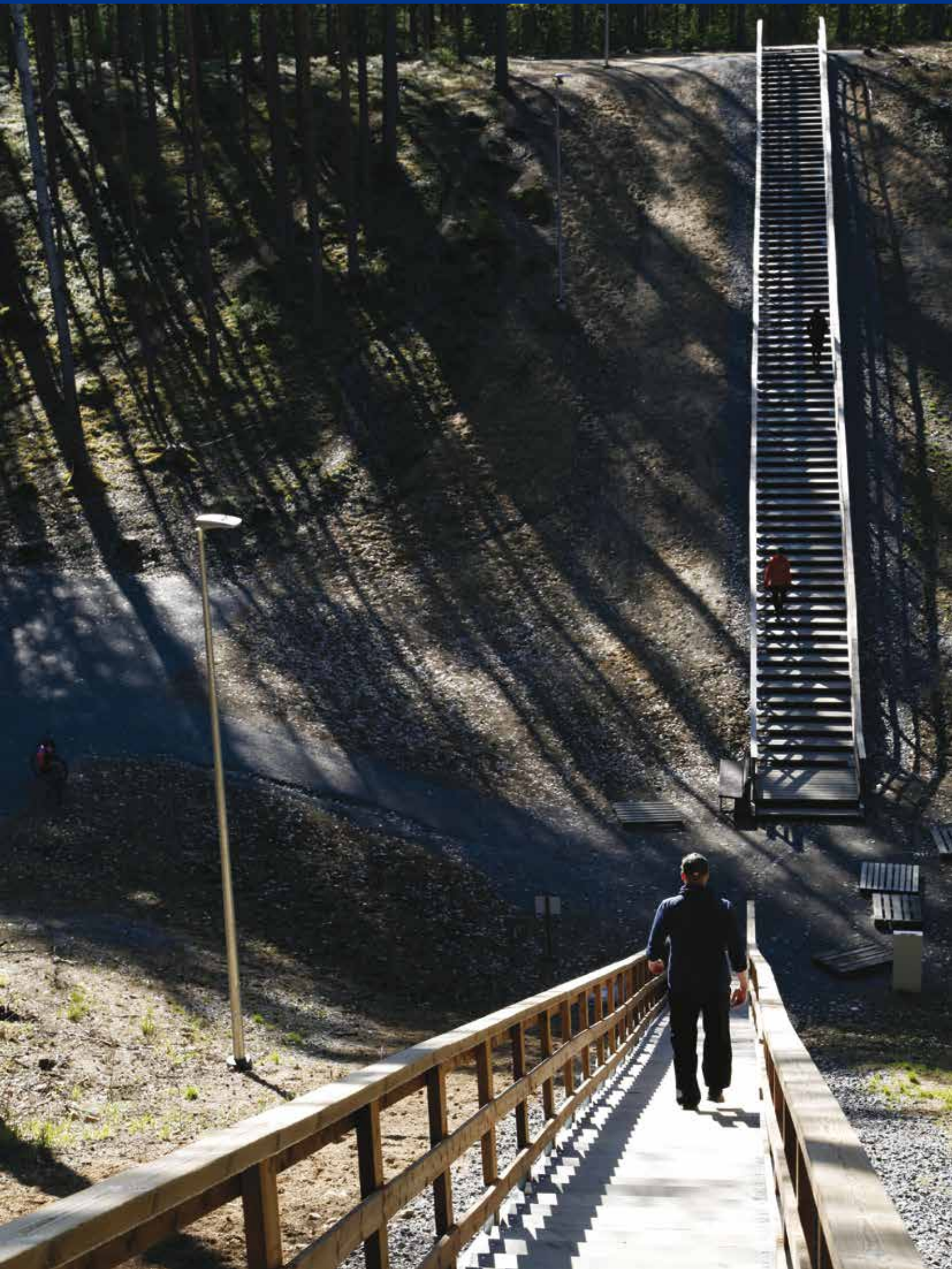
Myös kestävän kasvun ohjelmatyön tuloksellisuuden raportointia voitaisiin kehittää niin, että siinä huomioitaisiin yksittäisten suoritteiden sijaan laajempia kokonaisuuksia, joilla on merkittäviä ja laajakantoisia vaikutuksia elinvoimaan ja kasvuun? Esimerkiksi EcoSairila ja Kalevankankaan alue ovat tällaisia laajempia kokonaisuuksia, joiden osalta voidaan raportoida kokonaisuuden edistyminen yksittäisten pienten toimenpiteiden sijaan.

Elinvoimaohjelman toteutumista seuraa kaupunginjohtajan vetämä elinvoimaohjelman seurantaryhmä.

Osaaminen ja TKI-toiminta (tutkimus-, kehitys- ja innovaatio) -ohjelman painopiste oli EcoSairilassa. TKI-toimintaa ja yrityksiä palvelevan EcoS-ympäristötietoalustan toteutussuunnitelma valmistui.

Valtion kanssa syksyllä 2020 yhdessä valmisteltu ns. ekosysteemisopimus mahdollistaa jätevesipuhdistamon yhteyteen perustetun Blue Economy Mikkeli (BEM) -vesiosaamiskeskuksen kehittämisen pitkäjänteisesti. Sopimuksen toteutus käynnistyi vuonna 2021 yhteistyössä kumppaniksi valitun Operon Finland Oy:n kanssa.

Kalevankankaan kuntoportaot ovat saaneet paljon myönteistä palautetta ja ovat aktiivisessa käytössä.

Mikkelin yliopistokeskuksen toimijat Helsingin yliopisto, LUT-yliopisto ja Aalto-yliopisto ovat kehittämässä EcoSairilan ja Memory Campuksen toimintaa muun muassa koulutushankkeiden avulla. Kaupungin tavoitteena on ollut korkea-asteen koulutuksen laajentaminen Mikkelissä. Yliopistokeskukselle tehtiin keväällä 2021 kehittämisselvitys, jossa nousi erityisesti esille tarve kehittää yliopistokoulutusta ja sen saatavuutta.

Ammatillinen toinen aste kärsi koronapandemiasta edellisen vuoden tapaan, minkä vuoksi opintojen ja ohjauksen digitaalista kehittämistyötä jatkettiin.

Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy:llä oli toimintavuonna asiakkaita 1.404, mikä on yhdeksän prosenttia vähemmän kuin edellisenä vuonna. Uusia työpaikkoja saatiin syntymään 243 (tavoite 500) ja uusia yrityksiä perustettiin 106 (tavoite 160).

Yhtiö palkkasi keväällä 2020 uuden Mikkelin-Myyjä-toimihenkilön. Koronapandemia hankaloitti tämän tehtävän hoitamista edelleen vuoden 2021 aikana. Tapahtumien ja lähtöpaamisten tilalle kehitettiin uudenlaisia toimintamuotoja myynnin ja markkinoinnin toteutukseen.

Vuonna 2021 rekisteröityneet yöpymisvuorokaudet kasvoivat Etelä-Savossa 19,1 prosenttia. Mikkelin seudulla kasvua oli 7,9 prosenttia ja koko Suomessa 22,1 prosenttia.

Mikkelin kaupunki ei voinut koronavuonna toteuttaa kaikkia markkinointitoimenpiteitään. Merkittävä asia toimintavuoden aikana oli työllisyyden kuntakokeilun käynnistyminen.

Kokeilun toteuttamiseksi Mikkelin TE-toimistosta on siirtynyt kaupungin työnjohdon alle 15 henkilöä ja näiden lisäksi kolme osa-aikaista. Vuoden 2022 alusta kuntakokeiluun osoitettu TE-toimiston henkilöstöresurssi on noin 21 henkilötyövuotta sisältäen kehyskuntiin kohdistettavan resurssin. Lisäresursointi liittyy toukokuussa 2022 alkavan pohjoismaisen työvoimapolun toteutukseen.

Mikkelin seudun kuntakokeiluun siirtyi noin 3.500 asiakasta TE-toimistosta. Kokeiluun ohjataan ne työttömät ja työvoimapoluissa olevat työnhakijat, jotka eivät ole oikeutettuja ansiosidonnaiseen päivärahaan. Lisäksi kohderyhmään kuuluvat kaikki alle 30-vuotiaat työnhakijat ja maahanmuuttajat, jotka ovat joko työttömänä tai työvoimapoluissa hankealueiden TE-toimistoissa. Työnantaja-asiakkaat TE-toimiston yrityspolun palveluista eivät siirtyneet kuntakokeilun asiakkaiksi, vaan jatkavat TE-toimiston asiakkaina koko maakunnassa.

Työllisyyden edistämisen kuntakokeilut kestävät vuoden 2023 kesäkuun loppuun ja niitä jatketaan vuoden 2023 loppuun. Kokeilun aikana valmistellaan työvoimapolun

mapalvelujen siirtoa kuntien vastuulle hallituksen antamien kriteerien pohjalta.

Mikkelin kaupungin keskeisenä strategisena tavoitteena tulee olla väkiluvun kasvattaminen ja negatiivisen kehityksen katkaiseminen. Tähän vaikuttavat monet tekijät, mm. työpaikat sekä hyvät palvelut. Kaupunki tarvitsee lisää myös lapsiperheitä, jolloin on huolehdittava varhaiskasvatus- ja sivistyspalveluiden riittävästä tasosta ja laadukkuudesta.

3.3 Hallinto- ja elinvoimapolut

Hallinto- ja elinvoimapolujen tehtävä on tukea ja seurata kaupungin muiden palvelualueiden sekä liikelaitosten ja taseyksikkönä toimivan pelastuslaitoksen tuloksellista toimintaa.

Palvelualueella on merkittävä rooli mm. päätöksenteon valmistelussa. Palvelualueen tehtävänä on varmistaa, että päätöksenteko perustuu luotettavaan ja kattavaan taustatietoon. Hallinto-, talous-, elinvoima- ja henkilöstöpalveluiden lisäksi yksikkö tuottaa ruoka- ja puhtaanapalveluita.

Toimintavuoden aikana valtuustossa nousi esiin useita kysymyksiä riittävien ja luotettavien taustatietojen saatavuudesta ja esittämistavasta. Miten hallinto- ja elinvoimapolut voivat jatkossa perustehtävänsä mukaisesti tukea riittävien taustatietojen kokoamista ja toimittamista siten, että valtuutetut voivat nojata päätöksenteossaan oikeisiin ja riittäviin tietoihin?

Hallinto- ja elinvoimapoluista johdetaan kaupunkistrategian valmistelua ja osallistutaan myös strategian toimeenpanon koordinointiin. Strategian toimeenpanossa on edelleen kehitettävää. Miksi ohjelmakortteihin valitaan sellaisia tavoitteita, joiden toteutumiseen ei voida vastata?

Miten laadullisia mittareita voidaan entistä enemmän muuttaa määrällisiksi niin, että voitaisiin osoittaa, ovatko tavoitteet toteutuneet vai ei? Miten tulokset voidaan kuvata ohjelmakorteille niin, että toteutuman osalta on mahdollista todeta, toteutuiko tavoite vai ei? Esimerkiksi sivulla 118 todetaan kohdassa aktiivinen ja hyvinvointia tukeva arki, ettei kilpailutuksia toteutettu. Miksi kohdassa toteutuma ei yksinkertaisesti vain todeta, ettei tavoitteeseen päästy tai toteutuma: ei toteutunut? Moniselitteinen kuvaus jättää arvailun varaan sen, josko tavoitteeseen päästiin edes osittain.

Mittarit-osiossa mittareita ja tavoitetasoja ei ole yksilöity. Esimerkiksi sivulla 118 todetaan kohdassa sujuva ja turvallinen arki vauvasta vaariin, että tavoitteena

ja mittarina on työhyvinvointiohjelman mukainen toiminta ja mittareina sairauspoissaolot, tapaturmat ym. Mittareita ja tavoitetasoja ei kuitenkaan yksilöidä, esimerkiksi mihin sairauspoissaolojen tasoon tähdätään. Myös sivulta 121 puuttuu työllisyysastetta koskeva tavoitetaso (67 prosenttia). Toteutumaosioissa on pitkiä laadullisia kuvauksia eri osa-alueiden toteutumista, mutta kokonaiskuvan hahmottaminen tuloksellisuudesta on vaikeaa. Sivun 123 viimeisellä rivillä tavoite-/mittariosiossa on pelkkä kysymysmerkki. OSSI lienee lyhennys osaamisen hallinnan ohjelmasta?

Strategian toimeenpanoa tukevat myös erillisohjelmat, joista keskeinen vuonna 2021 oli Talous- ja tulevaisuusohjelma (TATU). Miten strategian mukaisista ohjelmista ja strategian toimeenpanoa edistävistä muista ohjelmista voitaisiin saada aikaan entistä loogisempi ja selkeämpi kokonaisuus, joka aidosti ohjaa strategiassa asetettujen, valtuustoon nähden sitovien tavoitteiden toteuttamista? Miksi ohjelmia ja erillisohjelmia sekä niissä asetettuja tavoitteita on paljon?

Hallinto- ja elinvoimapaalveluihin kuuluu myös työllisyshoito, jossa tapahtui merkittävä muutos 2021 työllisyyden kuntakokeilun käynnistyttyä. Miten kuntakokeilun toimintaa voidaan kehittää niin, että se pystyy vastaamaan työllisyyteen liittyviin haasteisiin? Miten kuntakokeilussa voidaan huomioida erityisen tuen tarpeessa olevat ihmiset entistä paremmin ja mitä toimenpiteitä kuntakokeilussa aiotaan tehdä heidän työllistymismahdollisuuksiensa parantamiseksi?

Hallinto- ja elinvoimapaalveluiden henkilöstökuluissa oli alitusta talousarvioon nähden 1,1 miljoonaa euroa. Henkilöstömäärän vähentämisessä on edetty tavoitteiden mukaisesti keskitettyjä tukipalveluita kehittämällä.

Korona-aikana ei tullut velvoitetyöllistämiseen tarvittavia määräyksiä eikä avoimia paikkoja oppisopimuksia varten, minkä vuoksi työllisyysbudjetista säästyi määrärahoja. Toisaalta työmarkkinatuen kuntaosuus ylitti talousarvion 1,2 miljoonalla eurolla, minkä todettiin johtuvan muun muassa siitä, että yksinyrittäjät olivat oikeutettuja työmarkkinatukeen. Työllisyydenhoidon tuloksellisuutta arvioitaessa kokonaistyöllisyysasteella on vaikutusta Kelalle palautuvaan työmarkkinatukeen ja sen laajuuteen. Miten työmarkkinatuen päivärajojen seuranta on käytännössä hoidettu?

Mikkelissä työllisyysaste kehittyi koronan aikana myönteisesti. Mikkelin työllisyys kasvoi 16 prosenttia vuoden 2021 aikana. Työttömiä vuoden 2021 lopussa oli 2.509 henkilöä.

Alkuperäiseen talousarvioon nähden hallinto- ja elinvoimapaalvelujen toimintatuotot ylittivät 8,6 miljoonaa euroa ja toimintamenot 20,2 miljoonaa euroa. Toimintatuottoihin sisältyy 7,8 miljoonaa euroa korona-

avustuksia, joita ei ollut budjetoitu. Toimintamenojen ylittymistä selittivät Essoten asiakaspalvelujen ostot, jotka ylittivät alkuperäisen talousarvion 21,5 miljoonalla eurolla. Tilikauden aikana myönnetyn lisämäärärahan 23,7 miljoonaa euroa jälkeen toimintamenot alittuivat 3,5 miljoonaa euroa.

Ruoka- ja puhtauspalveluiden toimintatuotot olivat 9,00 miljoonaa euroa ja toimintakulut lähes saman verran. Toimintakate (netto) 70.000 euroa toteutui hieman alkuperäistä talousarviota paremmin.

3.4 Mikkelin seudun ympäristölautakunta

Lautakunnan vastuualueen muodostavat ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun osalta Mikkelin, Hirvensalmi, Kangasniemi, Mäntyharju ja Pertunmaa. Palvelut tarjotaan palvelusopimusten mukaisesti tasapuolisesti ja samantasoisina näissä kunnissa.

Ohjelmakorttien 2021 mukaiset tavoitteet toteutuivat pääosin, mutta poikkeuksiakin oli:

- pohjavesiä ja pohjavesialueita ei ole viety kattavasti ympäristöpalveluiden www-sivuille
- varsinaisiin luontomatkailuhankkeisiin ei osallistuttu
- suunnitelmallisia terveystarkastuksia toteutettiin korona-aikana riskiperusteisesti ja määrä jäi alle tavoitteen (tavoite 940/toteutuma 383)
- työllisyydenhoidon tavoite ”1 tukityöpaikka/vuosi” ei toteutunut; toteutuma oli 0,5 eli yksi kuuden kuukauden vuorotteluvapaan sijainen

Hulevesirakentaminen ei toteutunut esimerkiksi Urpollassa. Hanhikankaan pohjavesialueen suojelusuunnitelman päivittäistyö on valmis, mutta sitä ei ole hyväksytty. Milloin se hyväksytään?

Viranomaistoiminnan lisäksi ympäristöpalvelut hallinnoivat vuoden 2021 aikana neljää eri hanketta. Hanke-toiminnan rahoituksella kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle kuuluvaa ympäristönsuojelun edistämistä tehtävää on voitu tehdä laajemmin kuin mitä henkilöstöresurssit muuten olisivat mahdollistaneet.

Ympäristölautakunnan toimintakulut olivat vajaat 2,2 miljoonaa euroa, jossa on alitusta talousarvioon nähden 0,2 miljoonaa euroa. Toimintatuottojen osuus 1,1 miljoonaa euroa toteutui suunnitellusti.

3.5 Kasvatus- ja opetuslautakunta

Kasvatus- ja opetuslautakunnan keskeisiä vastuualueita ovat lasten ja nuorten sekä aikuisten elinikäisen oppimisen ja itsensä kehittämisen tukeminen. Lautakunta luo edellytyksiä toteuttaa laadukasta varhaiskasvatusta ja perusopetusta lapsille ja nuorille. Lautakunnan tehtävänä on myös järjestää lukiokoulutusta ja mahdollistaa sujuvia siirtymiä työelämään.

Merkittävimmät yksittäiset muutokset sivistyksen ja opetuksen osa-alueella olivat Urpolan koulun purkaminen ja Rantakylän päiväkodin rakentaminen.

Arviointia haastoivat epämääräisesti asetetut tavoitteet ja puuttuvat mittarit sekä lähtötilanteen että toteuman osalta. Toteuman tarkastelu suhteessa mittareihin uupuu monesta painopistealueesta. Toiminnan kuvaus ja toteuman auki kirjoittaminen ovat toisistaan poikkeavat ja ristiriitaiset; joskus nämä jopa aiheuttivat pientä sekaannusta tarkastelussa.

Esimerkiksi tieto- ja viestintätaitojen (TVT-taidot) osalta mittarit ja tavoite puuttuivat, joten toteumaa oli mahdoton arvioida.

Mikkelissä on tarve uudennaiselle jatkuvan oppimisen tarkastelulle. Aikuiset ammattin vaihtajat ovat potentiaalisessa asemassa Mikkelin alasta riippuvaisen työvoimapulan ratkaisemisessa.

Tulevaisuudessa tarkastelu- ja arviointinäkökulman voisi suunnata vahvemmin myös aikuisten jatkuvan oppimisen ja itsensä kehittämisen arviointiin. Mikkelissä on runsaasti nimenomaan aikuisille kohdennettuja sivistys- ja koulutuspalveluita.

Varhaiskasvatuksen kustannusten kasvu on ollut lähes miljoona euroa. Prosentuaalisesti kokonaisnettokasvu on ollut 2,8 prosenttia. Tulot ovat vähentyneet, joten kokonaisnettokustannukset ovat kasvaneet noin 1,4 miljoonaa euroa.

Julkisessa päivähoidossa kustannukset per asiakas ovat lähes kaksi kertaa suurempia kuin yksityisessä päivähoidossa. Esiopetuksen puolella vastaava suhde on melkein kolminkertainen yksityisen ja julkisen esiopetuksen kustannusten välillä.

Tätä kehitystä osiltaan perustellaan erityislasten määrän kasvulla sekä muiden kulujen muutoksilla. Kunnallisen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kustannuksissa näkyvät niin vuorohoidon, laajennetun aukiolon kuin erityislasten aiheuttamat kustannukset. Näitä erityispalveluja yksityiset palveluntuottajat eivät tarjoa. Tällä perustellaan yksityisen ja julkisen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen lapsikohtaisia kustannuseroja. Erityislasten määrä vuonna 2021 nousi lähes kaksinkertaiseksi alkuperäiseen arviointiin verrattuna. Tämä ke-

hitys näkyy jatkossa myös esiopetuksen ja perusopetuksen erityistä tukea tarvitsevien lasten määrässä.

Miten varhaiskasvatuksen kustannusrakennetta on tarkasteltu sen vaatimalla tavalla ja mitä voidaan tehdä kustannuserojen tasoittamiseksi?

Miten tulevina vuosina kehitetään päivähoitoa ja esiopetusta lapsi- ja perhelähtöisesti siten, että kustannusten kasvu suhteessa yksityiseen sektoriin pidetään kurissa?

Ovatko kaupungin sisäiset vuokrat sellaiset, että kaupunki voi toteuttaa eri toimintoja niissä kannattavasti? Kuinka henkilöstöpulaa ja sijaisten tarvetta voisi tasa-painottaa? Sijaiskustannukset ovat varhaiskasvatuksen puolella 11 prosenttia kokonaishenkilöstökustannuksista. Miten varhaiskasvatuksen parissa työskentelevä henkilöstö voi?

Lukio-opetuksen, perusopetuspalveluiden ja iltapäivätoiminnan menot eivät merkittävästi ole nousseet suhteessa menot/oppilasmäärät. Näiden kehitystä tulee kuitenkin tulevaisuudessa seurata.

Lukiossa varsinaisten opiskelijoiden määrä lisääntyi, kun taas aineopiskelijoiden määrässä tapahtui laskua. Oppivelvollisuuden laajentuminen ja opetussuunnitelmauudistus vaikuttivat lukiokoulutuksen järjestämiseen koulutuksen järjestäjän velvoitteita lisäämällä.

Perusopetuksessa lasten määrä väheni, kuitenkin iltapäivätoimintaan osallistui alkuperäistä arviota enemmän lapsia. Perusopetuksessa erityislasten määrä on noussut seitsemän prosenttia. Tulevaisuudessa erityislasten määrä myös perusopetuksessa tulee lisääntymään.

Lasten neuropsykiatrisen tuen piiriin pääsy on hidasta ja perheiden haasteet hankaloituvat ajan myötä. Miten on selvitetty perheiden sosiaali- ja terveystieteiden tilan vaikutusta päivähoidossa ja koulussa olevien erityislasten tilanteisiin?

Syrjäytymisen ehkäisyn alla oleva toiminnan kuvaus ja tavoitteet eivät mielestämme kokonaisvaltaisesti kuvaa syrjäytymisen todellisuutta. Marihuanan käyttö näyttää vähentyneen kaikissa ikäryhmissä (8–9 -luokkalaiset, lukiolaiset ja ammatilliset opiskelijat). Tarkemmassa tarkastelussa kuitenkin selvisi, että marihuanan käyttö on lisääntynyt erityisesti lukioikäisten tyttöjen keskuudessa. Mikä erityisesti on lisännyt tiettyä

Ristiinan yhtenäiskoulun rehtori Laura Savander pitää hyvänä sitä, että nuorisotilat on saatu koulun yhteyteen. Tiloissa on ristiinalaislähtöisen Vilma Leinosen eläinaiheinen taideteos. Nuoret saivat vaikuttaa teokseen teemaan.

Lumme Energia
LUMME LATAUS LU102 LUMME
 ENERGIA

1 KYTKE LATAUSKAAPPELI

2 VALITSE SEURAAVISTA MAKSUTAVOISTA

<p>RFID</p> <p>Pienv RFID käsittää latauksen tarvikkeiden maksuun.</p>	<p>MOBILE APP</p> <p>Itse ohjattu lataus sovellus sovelluksen käyttöön ja latauksen tarvikkeiden maksuun.</p>	<p>SMS</p> <p>Lähellä numeroin 16515</p> <p>LATAUKSEN ALUSTUS A LUMME A-pää ALUOIK B-pää</p> <p>LATAUKSEN LOPETUS LUMME A-pää LUMME B-pää</p>
--	--	---

Lumme Lataus -sovelluksen Hyvät App Storesta tai
 Google Playsta. RFID-numeron tai tilin sovelluksen kautta.
 SMS-latauksen ohjeita saat kotiin soittamalla
 numeron +358 900 05282 tai soittamalla www.lumme-energia.fi.
 Käyttämme Charge & Drive -tekniikkaa.
 Ongelmia? Latauspalvelu auttaa, soita
 +358 900 05282 (24/7)

HINTA
 Kaikkien latauspalveluiden hinnat löydät
 Lumme Lataus -sovelluksesta.

<p>AC type 2</p> 	<p>0,30 €/kWh</p>
--	--------------------------

LUMME
 ENERGIA

elintapoihin ja hyvinvointiin liittyvää negatiivista kehitystä lukioikäisten tyttöjen keskuudessa?

Kouluterveyskyselyn perusteella kiinnittäisimme huomioita tyttöjen mielenterveyden laskuun kaikissa ikäryhmissä. Mittariksi oli valittu arviointiin *“kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana”*. Onko mittari oikea nuorten mielenterveyden kehityksen arviointiin? Onko mittari tarkoituksenmukainen yleisen mielenterveyden tarkasteluun?

Yksinäisyyden tunne on lisääntynyt kaikissa lasten ja nuorten ikäryhmissä. Mikä selittää huomattavan nousun yksinäisyyden tunteessa ala- ja yläasteikäisten välillä (eroa noin 13 prosenttia)?

Elintapaneuvontaa on edistetty koronan sallimissa rajoissa. Mikkelissä on ollut erilaisia hyvinvointia lisääviä hankkeita: Me uskallamme -hanke, Virtaa liikunnasta toiselle asteelle -hanke, Ilo kasvaa liikkuen -hanke ja Hyviö-Pro vaikuttavuus -hanke. Hankkeiden merkitystä hyvinvoinnin edistämiseksi ei voi väheksyä. On merkityksellistä, että hyvinvointia edistäviä hankkeisiin on saatu rahoitusta. Toivottavasti hankkeiden tulokset ja kehitetyt käytännöt myös jalkautuvat käytäntöön ja jäävät arkeen toimintatavoiksi.

Millaiset ovat hankkeiden lähtötilanteet elintapojen osalta, miten hankkeiden tarvetta on arvioitu ja millaiseksi hankkeiden vaikuttavuutta arvioidaan?

Harrastamisen Suomen malli on oleellinen sen kohde-ryhmien tasa-arvoisen harrastamisen edistämiseksi ja koululaisten aktivoimiseksi. Arviointia on syytä tehdä lähtökohdat huomioon ottaen, jotta saadaan todellinen kuva sen vaikuttavuudesta. Mikkelin kohdalla on merkityksellistä, että tätä rahoitusta on saatu ja sillä edistetään koululaisten yhdenvertaisia harrastamisen mahdollisuuksia koulupäivän ohessa.

Liikennekasvatus on tärkeää koululaisten turvallisen liikkumisen näkökulmasta. Mikkelissä liikennekasvatus on osa perusopetuksen opetussuunnitelmaa. Kiinnittäisimme erityistä huomiota turvallisiin ja varkauksia ehkäiseviin pyörien pysäköintipaikkoihin ja pyörän turvallisesta lukitsemisesta tiedottamiseen erityisesti kouluikäisillä.

Kiusaaminen Mikkelissä on kouluterveyskyselyn mukaan vähentynyt, nollatoleranssin tavoitteeseen on kuitenkin vielä matkaa. On hyvä ylläpitää kiusaamista ehkäiseviä käytänteitä. Kiinnittäisimme erityistä huomiota peruskouluikäisten kiusaamisen kokemuksiin ja

kiusaamisen ennaltaehkäisyyn, sillä kiusaamisella on kauaskantoisia vaikutuksia läpi elämän.

Nuoret ovat kouluterveyskyselyssä ilmaisseet kokeneensa lisääntyneitä henkistä väkivaltaa vanhemman tai muun huolta pitävän toimesta, myös fyysisen väkivallan kokemukset yksilöiden välisissä suhteissa ovat lisääntyneet. Perusopetusikäisistä joka kymmenes on kokenut fyysistä väkivaltaa vanhemman tai muun huolta pitävän henkilön toimesta vuoden aikana. Tämä tasapainoista kasvua ja kehitystä uhkaava kokemusmaailma on oleellinen tekijä tulevaisuuden henkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia tarkastellessa. Miten tämä huolestuttava kehitys pysäytetään ja millaisia tukitoimia perheille, lapsille ja nuorille tarjotaan?

Fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen turvallisuuteen sisältyy seksuaalisen häirinnän ja väkivallan kokemusten kehityksen tarkastelu. Väkivallan kokeminen ja seksuaalisen häirinnän kokemukset ovat lisääntyneet. Seksuaalista häirintää koettiin erityisesti internetissä. Seksuaalinen kommentointi ja vihjailun kokemukset ovat lisääntyneet.

Miksi mittarissa *“hyvä keskusteluyhteys vanhempien kanssa”* on käytetty vuoden 2019 tietoja? Vuoden 2019 antamat tiedot eivät anna todellista kuvaa vuoden 2021 tilanteesta. Hyvän keskusteluyhteyden kehitys vanhempien kanssa on kärsinyt oletettavasti koronan vuoksi. Kehitys- ja arviointityö on mahdollista vain, jos käytössä on kehityksen kannalta oleellinen ja uusin tutkimustieto.

Kaupungin omistamien tilojen käyttöasteen mittaukseen on kohdennettu mittaristo. Koulujen käyttöaste on arvion mukaan lähes 90 prosenttia. Tämä on tavoitetasoa korkeampi (65 prosenttia koskee kaikkien julkisten tilojen käyttöasteen). Tarkempaa tietoa käytöstä voisi saada digitaalista tilaseurantaa kehittämällä. Näin saataisiin ajantasaista tietoa myös oikeista käyttöön perustuvista tilankäyttökustannuksista.

On myös tärkeää tarkastella sisäisten vuokrien tasoa suhteessa vastaavien julkisten tilojen vuokratason muualla. Onko Mikkelissä tarkasteltu sisäisten vuokrien tasoa suhteessa muihin kaupunkeihin? Miten tilojen korjausvelkaa ja ylläpitokustannuksia on selvitetty?

Mikkelissä sivistyksen ja opetuksen tilaratkaisut ovat jatkuvassa muutoksessa. Sisäisten vuokrien tasoon on mahdollista vaikuttaa hyvällä suunnittelulla ja pitämällä korjausvelka kurissa. Suunnittelu on tärkeää myös tilamuutosten ja tilojen käytön osalta, jotta tarpeettomilta väliaikaisratkaisuilta vältytään. Miten on selvitetty tilamuutosten osalta oikeita nettokustannusvaihtokuituksia ja muutosten vaikutuksia lasten ja perheiden elämään?

Kenkäveroon on sijoitettu yksi Lumme-energian latauspiste sähköautoille. Latausmahdollisuuksien tarjoaminen on osa ilmastomuutoksen torjuntaa.

Kasvatus- ja opetuslautakunnan toimintatuotot alittuivat talousarvioon nähden 0,6 miljoonaa euroa ja valtuusto hyväksyi tämän alituksen 21.3.2022 § 29. Toimintamenot alittuivat 3,6 miljoonaa euroa. Säästöä syntyi erityisesti palvelujen ostoissa koronapandemian aiheuttamien toiminnallisten muutosten takia.

3.6 Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta

Lautakunta vastaa kansalaisopiston ja osallisuuden, yleisten kulttuuripalveluiden, liikuntapalveluiden, nuorisopalveluiden, kirjastopalveluiden, museopalveluiden ja orkesteripalveluiden tuottamisesta.

Arviointia haastoivat epämääräisesti asetetut tavoitteet ja puuttuvat mittarit sekä lähtötilanteen että toteuman osalta. Toteuman tarkastelu suhteessa mitareihin uupuu monesta painopistealueesta. Toiminnan kuvaus ja toteutuman auki kirjoittaminen ovat toisistaan poikkeavat ja ristiriitaiset; joskus nämä jopa aiheuttivat pientä sekaannusta tarkastelussa.

Merkittävin yksittäinen hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunnan toimintaan vaikuttava muutos oli Sodan ja rauhan keskus Muistin avaaminen vuonna 2021.

Nuorten työllisyydenhoidon yhtenä tavoitteena/mittarina oli ”Etsivän nuorisotyön kävijämäärä”. Toteumana oli ilmoitettu ”Etsivän nuorisotyön ilmoituksia 298 nuoresta”. Nuorisotyön ilmoitusten määrän muutosta ei voi vertailla, kun lähtötietoa tai tavoitetta ei ole ilmoitettu.

Mittareiden vertailtavuus ja tilastojen aika ja ikäkauma aiheuttavat nuorisotyöllisyyden kehityksen arvioinnille haastetta. Olisi oleellista, että vertailtavat

ikähaarukat olisivat linjassa keskenään, jotta vertaileminen on mahdollista. Sivun alareunassa on esimerkiksi koulutuksen ulkopuolelle jääneistä (tavoite 17-24 -vuotiaat/toteuma 15-24 -vuotiaat).

Työllisyys on noussut koronasta johtuvien haasteiden jälkeen. Erityistä huomiota tulee kiinnittää pitkäaikais-työttömyyden riskissä oleviin ja vaikeasti työllistyviin. Myös työllistymisen seurantaan tulee kiinnittää huomiota erityisesti näin poikkeusaikoina.

Työllistämisenhoidon tavoitteissa ei ole otettu kantaa kuntakokeilun merkitykseen nuorisotyöllisyyden hoidossa. Mikkelin seudun kuntakokeiluun siirtyi 1.3.2021 noin 3.500 asiakasta TE-toimistosta. Kokeiluun ohjataan ne työttömät ja työvoimapaaluissa olevat työnhakijat, jotka eivät ole oikeutettuja ansiopäivärahaan. Lisäksi kohderyhmään kuuluvat kaikki alle 30-vuotiaat työnhakijat ja maahanmuuttajat, jotka ovat joko työttömänä tai työvoimapaaluissa hankealueiden TE-toimistoissa.

Monialainen yhteistyö eri sektoreiden välillä on merkityksellistä nuorisotyöllisyyden parantamisessa. Kuntakokeilun laadun ja vaikuttavuuden tarkastelua olisi syytä tehdä, jotta voidaan kehittää työllisyydenhoitoa alueellisesti toimivaksi kokonaisuudeksi. Myös vajaa-työkykyisten ja tukitoimia tarvitsevien työnhakijoiden erilaisia työllistymismahdollisuuksia olisi syytä selvittää tarkemmin.

Mikkelissä on hyvät edellytykset monenlaiseen liikunnan harrastamiseen. Mikkelissä liikkuminen on lisääntynyt nuorten ikäryhmissä. Millä tavoin on mahdollista selvittää myös muiden ikäryhmien liikkumisen aktiivi-

Työllisyydenhoito			
Toimenpide	Toiminnan kuvaus / vastuu	tavoite / mittari	Toteutuma 31.12.
Pitkään työttömänä olleiden ja nuorten aktivoiminen, työelämävalmiuksien kehittäminen ja palkkatukityöllistäminen. Tavoitteena oikean palvelun löytäminen, koulutukseen hakeutuminen tai avoimille työmarkkinoille työllistyminen.	Nuorten tavoittaminen, motivointi ja ohjaus työllistämistoimienpiteisiin, Olkkarin ja TE-toimiston yhteistyön lisääminen nuorten työllistämiseen liittyen/nuorisopalvelut	Etsivän nuorisotyön kävijämäärä Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, lähtötilanne (MLI/koko maa) 6,3 %/8,3 %, tavoite 5 % Nuorisotyöttömyyden (17-24 v.) väheneminen lähtötilanne (2016): 21,8 %/17 % tavoite korkeintaan maan keskiarvotaso	Etsivän nuorisotyön ilmoituksia 298 nuoresta. Koulutuksen ulkopuolelle jääneet Mikkelin/koko maa 2018: 6,2 %/7,9 % (Sotkanet/THL) 15-24-vuotiaat 2021: Mikkelin 14,1 % / koko maa 14,0 % (ELY Etelä-Savo) Mli 12/2021: 328 hlöä (ELY Etelä-Savo)

Esimerkki vertailtavuuden vaikeudesta, kun tavoiteosion ja toteutuman ikäharukat ovat erilaisia.

suutta ja tyypillisimpiä liikuntamuotoja? Onko tarpeen arvioida liikuntamahdollisuuksien saavutettavuutta esimerkiksi erityisryhmien tarpeet huomioon ottaen?

Yhdistyksillä ja seuroilla on suuri merkitys kaupunkilaisten liikuttamisessa ja liikuntaharrastusten järjestämisessä. Miten harrastamisen Suomen mallin ja seuroille myönnettyjen avustusten vaikuttavuutta voi seurata? Miten hyvien ja kehittyvien lajimahdollisuuksien ja koulutuspolkujen yhteensovittamista voi Mikkelissä edistää nuorten houkuttelemiseksi kaupunkiin?

Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunnan toimintatuotot olivat 2,2 miljoonaa euroa. Tilikauden aikaisen talousarviomuutoksen (-0,7 miljoonaa euroa) jälkeenkin ne alittuivat hieman, 34.000 euroa. Valtuusto hyväksyi tämän alituksen 21.3.2022 § 29. Toimintamenot alituivat 1,5 miljoonaa euroa. Koronapandemia vaikutti kaikkien lautakunnan alaisten tulosalueiden toimintaan.

3.7 Kaupunkikehityslautakunta

Tilinpäätöksen mukaan myönnettyjen rakennuslupien määrä vastasi täsmälleen talousarviota ollen 750 kpl. Lupamäärät ovat pysyneet ennallaan koronatilanteesta huolimatta. Katselmuksia tehtiin talousarviota enemmän (talousarvio 950 kpl/toteuma 1.059 kpl). Myös kiinteistötarkastuksia tehtiin talousarviota enemmän (talousarvio 300 kpl/toteuma 391 kpl), samoin uusia rakennuksia lisättiin rekisteriin arvioitua enemmän (talousarvio 200 kpl/toteuma 255 kpl).

Metsäomistus säilyi ennallaan ollen talousmetsien osalta 5.081 hehtaaria ja taajamametsien osalta 1.575 hehtaaria. Puunmyyntitulot olivat 0,7 miljoonaa euroa. Kaupungin voimassa oleva metsätaloussuunnitelma vuodelta 2013 on vanhentunut ja sen päivittytyö on kaupunkikehitysjohdajan mukaan käynnistetty.

Ohjelmakortin toimenpiteelle ”Fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus” oli tavoitteeksi/mittariksi asetettu ”Sijaisapulomituspäivät/vuosi” ilman mitään numeraalista tavoitetta. Toteuma oli 6.148 päivää. Samoin toimenpiteellä ”Vesistöjen laadun ja pohjavesiriskin vähentäminen” oli ohjelmakortissa tavoitteena ”kpl/vuosi”, mutta tavoitteen lukumäärää ei ole ilmoitettu. Toteumana oli ”Kaikki jätevesijärjestelmät yhteensä 89 kpl/vuosi”.

Saimaa Geopark Visitor Center (Urpolan luontokeskus) pystyttiin pitämään terveysturvallisesti auki koronasta huolimatta. Kävijämäärä pieneen tilaan suhteutettuna oli hyvä, yli 3.000 kävijää/kesäkausi. Saimaa Geoparkin retkisatamaverkostoa parannettiin ja kunnostettuja kohteita oli neljä kappaletta. Tavoitteesta jäätin vain hieman (tavoite 5 kpl).

Ohjelmakortissa ”Kestävän kasvun ohjelma” toimenpiteen ”Liikennepäästöjen vähentäminen” on ”Toiminnan kuvaus / vastuu” -sarakeessa maininta ”Ely ei ottanut uuteen urakkaansa tehostettuja talvipyöräilyreittejä mukaan. Kaupunki poistaa osaltaan säästöyistä kokeilureitit tehostetusta kunnossapidosta”. Miksi Ely ei ottanut reittejä mukaan? Asia ei selviä tilinpäätöksen ohjelmakortista ja tavoitteesta.

Toimenpiteen ”Palvelujen digitalisointi ja palvelumuotoilu” toteutumasarakeessa koulujen iltakäytön tehostamiseksi mainitaan koodilukitus, koska nykyiset lukitussysteemit eivät tue optimaalista iltakäyttöä. Onko selvitetty, kuinka paljon lukkojen vaihto koodilukitusjärjestelmään maksaisi?

Toimenpiteen ”Sujuvat sijoittautumispalvelut, joustava ja ennakoiva kaavoitus” toisena tavoitteena/mittarina oli pientalotonttien varaajien asiakastytyväisyyskysely. Kyselyä ei kuitenkaan resurssien puuttuessa voitu toteuttaa. Kuinka paljon resursseja tällaisen tärkeän kyselyn toteuttaminen vie?

”Toiminnan kuvaus/vastuu” -sarakeessa ”Kehitetään rakennusvalvonnan asiakaspalvelua ja lupaprosessia” tavoitteena/mittarina oli ”Selvitetään nykytila asiakastytyväisyyskyselyllä”. Tämä kysely oli tilinpäätöksen mukaan tehty ja resurssit olivat riittäneet. Loppusyksystä käynnistyi jatkuva sähköinen asiakaspalvelu luvan saaneille. Tällaisia kyselyjä varten olisikin välttämätöntä kehittää ja ottaa käyttöön sähköinen järjestelmä, joka mahdollistaa kyselytulosten mahdollisten muutosten nopean huomioon ottamisen.

Kaupunkikehityslautakunnan toimintatuotot olivat 44 miljoonaa euroa. Toimintamenot yhteensä 42,5 miljoonaa euroa alittuivat 3,3 miljoonaa euroa talousarvioon nähden. Menojen alittumista on tilinpäätöksessä selitetty muun muassa tiiviinä pidetyllä omalla organisaatiolla ja ostopalveluiden hallinnalla.

3.8 Liikelaitokset ja Etelä-Savon pelastuslaitos

Mikkelin Vesiliikelaitos

Vesiliikelaitokselle talousarviossa 2021 asetettu valtuustoon nähden sitovaa liikeyliäämätavoite 2,2 miljoonaa euroa ei toteutunut. Näin siitäkin huolimatta, että valtuusto alensi joulukuussa 2021 tätä tavoitetta miljoonalla eurolla 1,2 miljoonaan euroon. Liikeyliäämän toteuma tilinpäätöksessä jäi vajaaseen 0,5 miljoonaan euroon, joten liikelaitos alitti valtuuston hyväksymän tavoitteen 0,7 miljoonalla eurolla. Tilikauden alijäämä oli 0,6 miljoonaa euroa (vuonna 2020 yliäämää 2,7 miljoonaa euroa).

Kaupunginvaltuusto ei kaupunginhallituksen esityksen mukaisesti hyväksynyt kokouksessaan 21.3.2022 § 29 tätä Vesiliikelaitoksen talousarviopoikkeamaa.

Valtuusto ei myöskään 21.3.2022 § 29 hyväksynyt Vesiliikelaitoksen investointimäärärahojen ylitystä 0,9 miljoonaa euroa. Vesiliikelaitoksen tilinpäätöksessä on todettu, että *”Laitos- ja verkostoinvestointeja toteutettiin hieman talousarviossa esitettyä enemmän”*. Näihin investointeihin oli talousarviossa hyväksytty määrärahoja vajaat 1,8 miljoonaa euroa ja toteutuma oli yli 2,6 miljoonaa euroa, joten ylitystä oli yli 50 prosenttia.

Liikelaitos ei saavuttanut vuonna 2021 vedenmyyntitavoitettaan ja tunnusluvut heikkenivät edellisestä vuodesta kuten sivun alareunassa oleva taulukko osoittaa.

Terveydenhuoltolain 20 §:n mukaiset riskiarviot on tehty kaikille Mikkelin kaupungin alueella oleville vedenottoalueille. Talousveden riskiarviointi on tehty WSP-periaatteiden mukaisesti (Water Safety Plan = vesiturvallisuussuunnitelma).

Henkilöstön määrä yhteensä 22 toteutui kaupungin asettaman tavoiteorganisaation mukaisesti. Uuteen operointiyhtiöön Operon Finland Oy:öön siirtyi kaksi henkilöä, kaksi henkilöä irtisanoutui ja yksi jäi eläkkeelle. Palkkoja ja palkkioita vuonna 2021 maksettiin 1,2 miljoonaa euroa.

Metsäsairilan puhdistamoinvestoinnin alkuperäinen kustannusarvio oli hankkeen alussa 45 miljoonaa euroa. Investointi valmistui vuoden 2021 aikana ja puhdistamo otettiin käyttöön lokakuussa 2021. Kumulatiivinen kustannusten toteuma oli investoinnin valmistuksessa 75,9 miljoonaa euroa.

Tarkastuslautakunta ei ole saanut vesilaitoksen johdolta tyhjentävää selvitystä toteutuneiden investointikustannusten suureen määrään. Kaupunginvaltuusto on ollut rakentamisen aikaan hankalassa välikädessä hyväksyessään vuosittain puhdistamoinvestoinnin kustannusylitykset, koska rakenteilla ollut laitos on pitänyt saada valmiiksi.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan koko rakentamisprojekti oli puutteellisesti johdettu ja valvottu. Ensijainen vastuu on ollut vesiliikelaitoksen johtajalla ja johtokunnalla. Vastuu on ollut myös konserni-vastuuhenkilöllä. Vastuu koko kaupunkiorganisaation sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta on ollut kaupungin ylimmällä ohjaus- ja päätöksentekotasolla, kaupunginhallituksella.

Vesilaitoksen tilinpäätöksessä todetaan, että *”Säästösyistä talouteen tai toimintaedellytyksiin kohdistuvat muutokset voivat aiheuttaa sellaisia riskejä, ettei kaikkia lainsäädännön velvoitteita pystytä jatkossa toteuttamaan.”* Tarkastuslautakunta pitää tällaista toteumusta huolestuttavana.

Tarkastuslautakunnan huolestuneisuutta lisäävät myös vesiliikelaitoksen jätevedenpuhdistamohankkeen ja Kenkäveronniemen tulopumppaamon urakkasopimusten purkuun liittyvät oikeusprosessit. Ne ovat vahingonkorvausvaatimuksineen edelleen kesken.

Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia

Liikelaitos Otavia ylitti kaikki sille talousarviossa asetetut tunnuslukutavoitteet eli lukion opiskelijamäärän (tavoite 920/toteuma 947), peruskoulun opiskelijamäärän (tavoite 210/toteuma 285) ja vapaan sivistystyön opintoviikot (tavoite 1.410/toteuma 1.587,8).

Myös sitova liikeylijäämätavoite 11.000 euroa ylittyi ollen tilinpäätöksessä 0,6 miljoonaa euroa. Valtionosuusien osuus liikelaitoksen 6,6 miljoonan euron kokonaistuloista oli yhteensä 5,6 miljoonaa euroa eli 84 prosenttia. Valtionosuudet ylittyivät talousarvioon nähden lähes 0,7 miljoonalla eurolla opiskelijamäärän kasvun takia.

Tavoitteita liikelaitokselle oli asetettu myös strategisissa ohjelmakorteissa. Nämä tavoitteet saavutettiin vain osittain, kun korona vaikutti negatiivisesti mm. vapaan sivistystyön kurssimäärään ja kursseja jouduttiin peruuttamaan.

	TP 2021	TA2021	Poikkeama	TP 2020	Muutos 2021/2020
Veden myynti, 1000 m3	2 541	2 650	-109	2657	- 4,3 prosenttia
Jäteveden laskutus, 1000 m3	2 473	2 630	-157	2576	- 4 prosenttia
Vesi- ja jätevesitaksa yht. €/m3	4,54	4,54		4,48	

Vesiliikelaitoksen vedenmyyntitavoitteet ja tunnusluvut.

Liikelaitos Otavia ylitti sille talousarviossa asetetut tunnuslukutavoitteet. Kuvassa Otavan opiston päärakennus.

Koulutusmatkailun tuotteistamiseen viiden muun opilaitoksen kanssa suunniteltu koulutusvientituote ei edennyt ja se yhteenliittymä on päätetty hajottaa. Onko tätä tarkoitus jatkaa koronan jälkeen vai onko maailmantilanne mennyt niin huonoksi, ettei tällä ole tulevaisuutta?

Syrjäytymisen ehkäisyn laadullinen mittari ohjelmakortissa oli ”Hyväksytysti koulutuksen suorittaneet”, mutta tämän toteutumisesta ei tilinpäätöksessä ollut mainintaa. Johtajarehторilta saadun lisäselvityksen mukaan lähiopetuksena järjestettävän aikuisten perusopetuksen hyväksytysti suorittaneita eli päättötodistuksen saaneita opiskelijoita oli 1.1. – 31.12.2021 välisenä aikana 34. Lisäksi käytännössä kaikki ne, jotka eivät vuoden 2021 aikana saaneet päättötodistusta, jatkoivat opintojaan vuonna 2022.

1.1. – 31.12.2021 välisenä aikana verkko-opintoina järjestettävistä opinnoista valmistui Nettilukiosta 145 henkilöä, yksityisopiskelusta 59 ja yo-tutkintolinjalta yksi henkilö.

Opinnot ovat keskeytyneet vuonna 2021 eri syistä noin 600 opiskelijalla. Miten opintojen keskeytymisen syitä on selvitetty ja miten näihin voitaisiin vaikuttaa?

Palvelujen digitalisoinnin osalta tilinpäätöksessä on todettu nettiperuskoulun opiskelijamäärän kasvaneen. Laadullisena mittarina ollutta opiskelijapalautetta ja sen toteutumista ei ole tilinpäätöksessä mitenkään avattu. Minkälaista palautetta opiskelijoilta saatiin?

Palvelusuunnitelman toteutumisesta voidaan todeta, että liikelaitos on edelleen vahvistanut asemaansa yleissivistävän verkko-oppimisen valtakunnallisena palvelun tuottajana ja kehittäjänä, mikä on havaittavissa verkko-opiskelijoiden määrän kasvuna. Aikuisten perusopetusta ja oppivelvollisten perusopetusta on toteutettu yhteistyössä jo yli 30 eri kunnassa olevien opilaitosten kanssa tehdyillä sopimuksilla.

Kaupungin strategian tukeminen nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden parantamisessa erityisesti koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten aseman osalta on kohdistunut maahanmuuttajanuoriin ja turvapaikanhakijoihin.

Liikelaitoksen tasetta rasittaa Opetus- ja kulttuuriministeriön lukiokoulutuksen valtionosuuksien takaisinperinnästä vuonna 2019 taseeseen syntynyt alijäämä, jota on tilinpäätöksen 2021 ylijäämän 0,6 miljoonaa euroa jälkeen jäljellä 7,4 miljoonaa euroa. Liikelaitos on sopeuttanut toimintaansa ylijäämäisen tuloksen mahdollistamiseksi ja taseen alijäämän kattamiseksi. Takaisinperittävien valtionosuuksien jäljellä oleva määrä 13,2 miljoonaa euroa näkyy liikelaitoksen tilinpäätöksessä lyhytaikaisissa siirtovelouksissa.

Liikelaitoksen keskimääräinen henkilöstömäärä 79 pyysi vuonna 2021 edellisen vuoden tasolla. Vakinaisten määrä väheni edellisvuodesta yhdellä eläköitymisen vuoksi. Tilinpäätösvaiheessa vakinaisia työntekijöitä oli 61 ja määräaikaisia 17.

Etelä-Savon pelastuslaitos (taseyksikkö)

Etelä-Savon pelastuslaitoksen alueeseen kuuluvat Savonlinnan, Mikkelin, Pieksämäen, Sulkavan, Puumalan, Kangasniemen ja Mäntyharjun paloasemat, 24 tuntia päivässä ja seitsemänä päivänä viikossa. Toimialueella on 30 paloasemaa.

Palvelut on olennaisilta osin tuotettu vuosille 2021–2023 tehdyn palvelutasopäätöksen mukaisesti. Etelä-Savon valmiusfoorumi kokoontui vuoden 2021 aikana 34 kertaa.

Tilinpäätöksen mukaan palvelutuotannon kehittäminen tehdään pääsääntöisesti olemassa olevilla resursseilla siten, että toiminnan tuottavuutta saadaan parannettua eri kehittämistoimenpiteillä. Miten toiminnan tuottavuutta parannettiin vuoden 2021 aikana ja miten resurssit siihen riittivät?

Pelastuslaitos osallistui vuoden 2021 aikana aktiivisesti uuden hyvinvointialueen suunnitteluun.

Ohjelmakortissa pelastuslaitokselle oli asetettu useita tunnuslukutavoitteita. Pelastustehtävien vähenemistavoitetta ei saavutettu, kun näitä tehtäviä oli 3.423 ja ne kasvoivat edellisestä vuodesta 76:lla (+2,3 prosenttia).

Pelastuslaitoksen toiminnan kulut yhteensä 16,8 miljoonaa euroa ja tulot yhteensä 17,3 miljoonaa euroa kasvoivat molemmat edelliseen vuoteen verrattuna 3,6 prosenttia. Kasvu johtui sisäministeriön pelastusosaston rahoittamasta palvelukokonaisuushankkeesta. Mitä tuloksia tällä hankkeella saatiin aikaan?

Pelastuslaitos teki nollatuloksen poistoerokirjauksen jälkeen. Poistoja tilinpäätöksessä kirjattiin 0,5 miljoonaa euroa. Henkilöstömenoissa yhteensä 11,1 miljoonaa euroa oli kasvua edellisvuodesta vajaa prosentti.

Pelastuslaitoksen investoinnit olivat vajaat 0,7 miljoonaa euroa. Tilikauden aikana hankittiin muun muassa sammutusauto Pieksämäelle ja öljyntorjuntavene Puumalaan.

3.9 Konsernin tavoitteiden toteutuminen

Mikkelin kaupunkikonsernin muodostavat Mikkelin kaupunki ja sen määräysvallassa olevat tytäryhteisöt. Tytäryhteisöistä 11:lle oli asetettu valtuustoon nähden sitovat tavoitteet vuoden 2021 talousarviossa. Niille

ohjelmakorteissa esitetyt tavoitteet oli johdettu Mikkelin kaupungin strategisista ohjelmista ja niiden lisäksi tytäryhtiöille oli määritelty kaupungin talousarviossa muitakin keskeisiä tavoitteita (tulostavoitteet, taloudelliset tavoitteet tunnuslukuina, omistajapoliittiset toimenpiteet).

Talousarviokirjan 2021 mukaan valtuuston asettamat tavoitteet ohjaavat kunnan edustajien toimia tytäryhteisöjen toimielimissä, mutta kyseiset tavoitteet eivät oikeudellisesti sido yhteisöjä. Konsernitavoitteiden asettaminen kaupungin talousarviossa on emokaupungin tahdon esille tuomista. Konsernitavoitteilla ohjataan siis kunnan konsernijohtoa, kuntaa eri yhteisöissä edustavia henkilöitä ja tytäryhteisöjä.

Seuraavalla sivulla olevassa taulukossa on lyhyesti kommentoitu näiden yhtiöiden taloudellisten tavoitteiden toteutumista.

Kaupungin konsernirakenteessa ei tapahtunut olennaisia muutoksia vuoden 2021 aikana. Osana kaupungin

TATU-ohjelmaa laadittiin vuonna 2020 erillinen konsernirakenneselvitys toimenpiteineen. Tilinpäätöksessä ei ollut mainintaa ko. rakenneselvityksen mukaisista toimenpiteistä vuoden 2021 aikana.

Mikkelin kaupungin tilinpäätökseen on sisällytetty merkittävimpien konserniyhtiöiden osalta myös toimitusjohtajien ja hallitusten jäsenten nimet. Tämä on tuonut osaltaan läpinäkyvyyttä hallituksen kokoonpanoon. Kuntalain ja sen perustelutekstien mukaan kunnan tytäryhteisön hallituksen kokoonpanossa on otettava huomioon yhteisön toimialan edellyttämä riittävä talouden ja liiketoiminnan asiantuntemus. Lisäksi hallituksen kokoonpanon tulisi mahdollistaa tehtävien tehokas hoitaminen, mikä korostuu erityisesti kilpailluilla markkinoilla toimimisessa ja kannattavan liiketoiminnan johtamisessa.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että tilinpäätökseen sisällytetään vastaisuudessa merkittävimpien konserniyhtiöiden osalta myös konsernivastuuhenkilön nimi.

Etelä-Savon Energia Oy (konserni)	Vuosi 2021 oli yhtiölle taloudellisesti hyvä johtuen normaalia kylmemmästä vuodesta ja korkeasta sähkön hinnasta. Konsernin liikevaihto kasvoi edellisvuodesta noin 10 miljoonaa euroa ollen 56 miljoonaa euroa. Tilikauden tulos oli 5,8 miljoonaa euroa. Investoinnit yhteensä 12,3 miljoonaa euroa sisälsivät mm. uuden kaasuseman rakentamisen Tuskuun ja Kuorttiin. Konsernin velkamäärä väheni 14,9 miljoonaa euroa ja omavaraisuusaste nousi hieman ollen 18,5 prosenttia. Emoyhtiö maksoi kaupungille osinkoa 2,0 miljoonaa euroa.
Etelä-Savon Koulutus Oy	Yhtiön liikevaihto oli 30 miljoonaa euroa. Tulos toteutui talousarvion mukaisesti ja oli voitollinen 0,4 miljoonaa euroa. Yhtiön omavaraisuusaste oli 65,4 prosenttia ja se parani edellisestä vuodesta 6,6 prosenttiyksiköllä.
Kiinteistökehitys Naistinki Oy	Liikevaihto oli 5,8 miljoonaa euroa eli lähes 0,3 miljoonaa euroa suurempi kuin vuonna 2020. Tulos oli voitollinen 0,4 miljoonaa euroa. Merkittävimmät investoinnit olivat Mölnlycken muutostyöt ja Insinöörinkatu 7:n laajennus, yhteensä 2 miljoonaa euroa. Yhtiö maksoi kaupungille osinkoa 0,3 miljoonaa euroa.
Metsäsairila Oy	Yhtiön liikevaihto kasvoi edellisvuodesta 23,7 prosenttia ollen 8,1 miljoonaa euroa. Tilikauden voitto oli 0,8 miljoonaa euroa. Tuloksen paranemista selittää yrityksille tarjottujen jätteenkäsittelypalvelujen myyntituottojen toteutuminen budjetoitua korkeampina. Myös toimintaa pystyttiin tehostamaan. Yhtiö maksoi kaupungille osinkoa 0,5 miljoonaa euroa.
Mikalo Oy	Yhtiön liikevaihto väheni edellisvuodesta 1,6 prosenttia ollen 21,8 miljoonaa euroa. Käyttöaste oli 92 prosenttia. Asuntojen kysyntä kohdistuu entistä voimakkaammin yksiöihin ja pieniin kaksioihin. Myös sijainnilla on entistä suurempi merkitys. Vuoden aikana aloitettiin uuden rivitalokohteen rakentaminen Rastaankatu 1-2:een.
Mikkelin Asumisoikeus Oy	Käyttöaste oli keskimäärin 91,5 prosenttia eikä talousarviossa asetettua tavoitetta 97 prosenttia saavutettu. Liikevaihto 1,9 miljoonaa euroa kasvoi edellisestä vuodesta 5,2 prosenttia. Yhtiö ei toteuttanut investointeja vuoden 2021 aikana.
Mikkelin Jäähalli Oy	Liikevaihto oli 0,7 miljoonaa euroa ja yhtiö teki nollatuloksen. Yhtiön omavaraisuusaste on 30 prosenttia. Investointeja ei vuoden 2021 aikana toteutettu.
Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy	Yhtiön liikevaihto kasvoi 5,4 miljoonaa euroon (+ 4 prosenttia edellisestä vuodesta) ja yhtiön tulos oli hieman tappiollinen. Omavaraisuusaste oli 10 prosenttia. Uusia yrityksiä perustettiin 106 kpl, kun tavoite oli 160. Uusia asiakkuuksia hankittiin 1.404 kpl eli tavoite 1.100 kpl ylittyi.
Mikkelin opiskelija-asunnot Oy	Toteutunut käyttöaste 78,8 prosenttia jäi talousarviossa 2021 asetetusta 92 prosentin tavoitteesta reilusti. Liikevaihto 3,6 miljoonaa euroa väheni edellisestä vuodesta lähes 8,7 prosenttia johtuen opiskelijoiden siirtymisestä etäopiskeluun sekä kansainvälisten opiskelijoiden puuttumisesta. Yhtiön omavaraisuusaste oli 14 prosenttia.
Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy	Taloudelliset tavoitteet toteutuivat budjetoitua paremmin, kun liikevaihto 4,2 miljoonaa kasvoi 4 prosenttia ja tulos parani. Tilinpäätöksessä on todettu, että Otavan koulutilan tulevaisuuden ratkaiseminen toteutuu alkuvuonna 2022.
Mikkelin Ravirata Oy	Yhtiön liikevaihto jäi budjetoidusta tavoitteesta 0,8 miljoonalla eurolla ollen 0,5 miljoonaa euroa. Tilikauden tulos oli tappiollinen 72.000 euroa. St Michel -tapahtuma järjestettiin 17.-18.7.2021.

Kuvaus konserniyhtiöiden taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta.

4. Talous ja investoinnit

Mikkelin kaupungin tilinpäätös vuodelta 2021 oli 3,8 miljoonaa euroa alijäämäinen. Vuodesta 2018 alkaen kaupungin taseeseen muodostunut alijäämä 33,6 miljoonaa euroa on kyettävä kattamaan vuoden 2023 loppuun mennessä. Lainamäärä kasvoi edellisestä vuodesta 19,7 miljoonaa euroa ollen tilinpäätöksessä 298,2 miljoonaa euroa.

Essoten kuntalaskutuksen lopullinen toteuma oli Mikkelin kaupungin kirjanpidon mukaan noin 236,4 miljoonaa euroa. Kasvua vuodesta 2020 on peräti 25,8 miljoonaa euroa eli 13,1 prosenttia.

Tilikauden aikana otettiin käyttöön koko kapasiteetilla uusi Metsäsairilan jätevedenpuhdistamo. Puhdistamohankkeen kustannusten kumulatiivinen toteuma oli 75,9 miljoonaa euroa. Investointi lisää vesilaitoksen poistoja vuositasolla 2,8 miljoonaa euroa.

4.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja talous

Mikkelin kaupungin tilinpäätös vuodelta 2021 oli 3,8 miljoonaa euroa alijäämäinen. Tulos heikkeni näin ollen edellisen vuoden 9,4 miljoonan ylijäämäisestä lopputulemasta 13,2 miljoonalla eurolla. Kaupungin taseessa on tilinpäätöksen jälkeen kertyneitä alijäämiä 33,6 miljoonaa euroa. Alkuperäinen talousarvio vuodelle 2021 oli 2,6 miljoonaa euroa alijäämäinen.

Talousarviota huonompaan tilikauden tulokseen vaikuttivat seuraavat merkittävät tulo- ja meno-eroavaisuudet:

- Koronan talousvaikutus -5,9 miljoonaa euroa

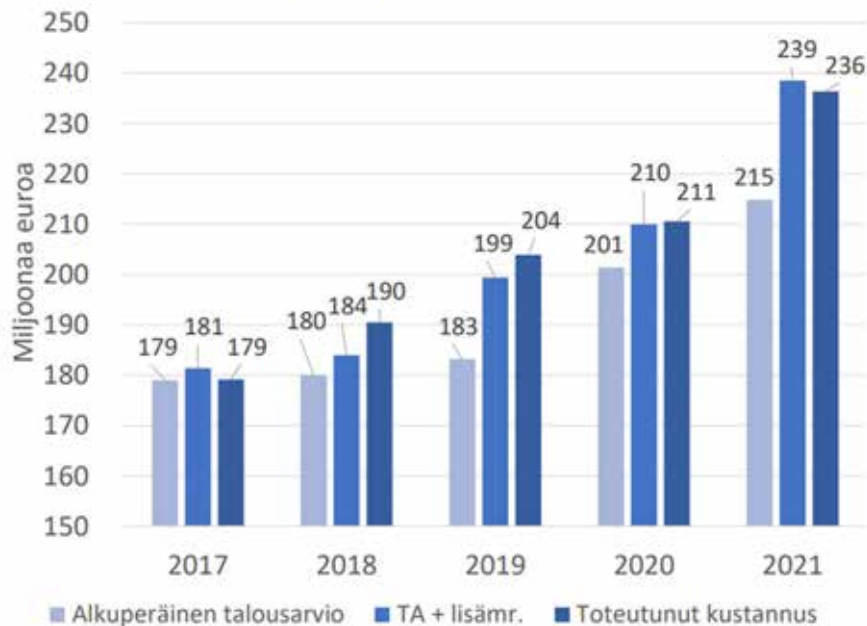
	Miljoonaa euroa
Toimintatuottojen lisäykset	8,43
Toimintatuottojen menetykset	-1,60
Toimintamenojen lisäykset	-19,06
Toimintamenojen säästöt	1,65
Valtionosuuslisäys	0,44
Verolykkäysten kompensaaation takaisinper.	-0,84
Yhteisöveron jako-osuuden korotuksen vaikutus	5,03
Yhteensä	5,94

- Vuoden 2021 valtionosuudet olivat 127,9 miljoonaa euroa, joka oli yhdeksän miljoonaa euroa vähemmän kuin vuonna 2020
- Verotulot kasvoivat vuoteen 2020 verrattuna yhteensä 14,3 miljoonalla eurolla (taulukko sivun alareunassa)
- Essoten kuntalaskutuksen lopullinen toteuma oli tilinpäätöksessä noin 236,4 miljoonaa euroa. Alkuperäinen talousarvio ylittyi yli 21,5 miljoonalla eurolla. Kasvua vuodesta 2020 on peräti 25,8 miljoonaa euroa eli 13,1 prosenttia. Kuntalaskutuksen kokonaissumma vastaa 56,7 prosenttia Mikkelin kaupungin

	TP2020	TP2021	ERO
Kunnan tulovero	186 072 975	191 019 257	4 946 282
Kiinteistövero	19 762 552	21 771 806	2 009 254
Osuus yhteisöveron tuotosta	16 974 490	24 330 596	7 356 106
Yhteensä	222 810 017	237 121 659	14 311 642

Verotulokertymien vertailua.

Essoten kustannukset Mikkelille

vuoden 2021 tuloslaskelman osoittamista toimintakuluista. Mikkelin kuntalaskutukseen sisältyvän palkkaharmonisointikulun määrä oli noin 7,4 miljoonaa euroa.

- Kertaluontoisia arvonalentumisia kirjattiin noin 1,1 miljoonalla eurolla. Suurin yksittäinen alaskirjaus (noin 0,83 miljoonaa euroa) aiheutui Kenkäveronniemen vanhan jätevedenpuhdistamon käytön päättymisestä, kun Metsäsairilan uusi jätevedenpuhdistamo otettiin käyttöön koko kapasiteetillaan.
- Otavian valtionosuuksien takaisinperintään saatu 2,4 miljoonan euron kohtuullistaminen on oikaistu vuoden 2021 tilinpäätöksessä edellisten tilikausien yli-/alijäämistä. Takaisinperittävien valtionosuuksien jäljelle jäänyt määrä noin 13,2 miljoonaa euroa on siirretty kokonaisuudessaan lyhytaikaisiin siirtovelkoihin.

Tuottojen (toimintatuotot, verotulot ja valtionosuudet) kokonaismäärä oli yhteensä 431,1 miljoonaa euroa (415,1 miljoonaa euroa vuonna 2020). Valtionosuudet laskivat yhdeksällä miljoonalla eurolla (-6,6 prosenttia), kun koronatuotet maksettiin valtionosuuksien sijasta avustuksina. Verotulot kasvoivat 14,3 miljoonalla eurolla (6,4 prosenttia).

Toimintakate kasvoi eli heikentyi 21,8 miljoonaa euroa (6,6 prosenttia) edellisestä vuodesta ollen -350,1 miljoonaa euroa (-328,4 miljoonaa euroa vuonna 2020). Mikkelin talouden tasapainotusohjelmien yksi keskeinen tavoite on toimintakateen kasvun hillintä kuluja sopeuttaen ja palvelurakenteita uusien.

Vuosikate oli 17,7 miljoonaa euroa ja se heikkeni edellisestä vuodesta 16,6 miljoonaa euroa. Vuoden 2020 vuosikate oli kuitenkin normaalia korkeammalla tasolla poikkeuksellisten ja kertaluontoiseksi jääneiden erien johdosta (= valtionosuuksissa ja yhteisöverotuloissa näkyvien koronatuotien ja harkinnanvaraisen valtionosuuden takia), joten luvut eivät ole keskenään suoraan vertailukelpoisia.

Vuosikate asukasta kohden oli noin 340 euroa (653 euroa/asukas vuonna 2020). Vuosikatteen määrä ei riittänyt kattamaan 21,7 miljoonan euron poistoja ja arvonalentumisia. Nettoinvestoinnit olivat 22,1 miljoonaa euroa (46,8 miljoonaa euroa vuonna 2020). Investointien tulorahoitusprosentti oli 70,4.

Rahoituksen rahavirrassa ja rahavarojen muutoksessa on nähtävissä poikkeama edellisiin vuosiin, sillä rahavarojen muutos on yli +11,5 miljoonaa euroa, kun vuonna 2020 vastaava luku oli n. +11.000 euroa.

Poikkeama johtuu kaupungin ylläpitämän konsernitilipalvelun saldosta. Tilinpäätöshetkellä saldo oli +11,5 miljoonaa euroa, kun aiempina vuosina konsernitilin kokonaissumma on tyypillisesti ollut negatiivinen tai lähellä nollaa.

Kaupungin ja sen liikelaitosten ja taseyksikön omien varojen osuus konsernitilin saldosta oli noin kaksi miljoonaa euroa ja loput summasta on konsernitilijärjestelmään liittyneiden tytäryhtiöiden varoja. Tilikauden aikana myönnettiin ainoastaan sisäistä konsernilainaa Vesiliikelaitoksen puhdistamoinvestointiin kahdeksan miljoonaa euroa.

Rahoituksen rahavirran eränä ilmoitettava Oman pääoman muutokset, noin kolme miljoonaa euroa v. 2021, liittyy aiempien tilikausien yli-/alijäämitilille tehtyihin oikaisukirjauksiin. Oikaisuja on tehty Otavian valtionosuuksien takaisinperinnän kohtuullistamisen johdosta (2,4 miljoonaa euroa) sekä Essoten kalliin hoidon rahaston kaupungin ja Essoten toisistaan poikenneen kirjanpitokäsittelyn johdosta (noin 0,6 miljoonaa euroa). Oikaisu on tehty tasetilien välillä, joten niillä ei ole tulosvaikutusta.

Rahoitusrakenne muuttui vuoden 2021 aikana, kun pitkäaikaisten lainojen määrää lisättiin edelleen. Pitkäaikaista uutta lainaa nostettiin 50 miljoonaa euroa ja pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin 23,5 miljoonalla eurolla. Lainamäärä kasvoi edellisestä vuodesta 19,7 miljoonaa euroa ollen 298,2 miljoonaa euroa.

Kaupungin korollisten velkojen kehitys on ollut seuraava:

	Lainamäärä milj. euroa	Lainamäärä euroa /asukas
2017	197,7	3 642
2018	216,6	4 022
2019	251,8	4 738
2020	278,5	5 295
2021	298,2	5 721

* Asukkaita kohden lasketuissa tunnusluvuissa on käytetty Tilastokeskuksen ennakkotietoa Mikkelin asukasmäärästä per 31.12.2021, 52.121 asukasta.

Kaupungin lyhytaikaiset saamiset olivat tilinpäätöksessä 19,0 miljoonaa euroa ja lyhytaikaiset velat 107,9 miljoonaa euroa. Vastaavasti pitkäaikaisia saamisia oli 1,0 miljoonaa euroa ja pitkäaikaisia velkoja 251,2 miljoonaa euroa. Rahat ja pankkisaamiset olivat 11,6 miljoonaa euroa.

Kaupungin taseen loppusumma on 557,8 miljoonaa euroa, jossa on kasvua edellisestä vuodesta 10,9 miljoonaa euroa.

Taseen tunnusluvut ja niiden vertailu kriisikuntakriteereihin

Uudistuneiden kriisikuntakriteerien mukaisesti arviointimenettely voidaan jatkossa käynnistää

- jos kunta ei ole kattanut kunnan taseeseen kertynyttä alijäämää 110 §:n 3 momentissa säädettyssä määräajassa (ei muutosta aikaisempaan)
- jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kunnan viimeisessä konsernitilinpäätöksessä vähintään 1.000 euroa ja sitä edeltäneenä vuonna vähintään 500 euroa (ei muutosta aikaisempaan)

TAI

- jos rahoituksen riittävyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat talouden tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin täyttäneet **kaikki** seuraavat raja-arvot
 1. kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 prosenttia (aiemmin raja-arvona oli konsernin negatiivinen vuosikate)
 2. kunnan tuloveroprosentti on vähintään 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti (aiemmin vastaava arvo oli 1,0 prosenttiyksikköä)
 3. asukasta kohden laskettu kunnan konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä ylittää kaikkien kuntien konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän vähintään 50 prosentilla (aiemmin tunnusluvussa huomioitiin ainoastaan konsernin lainamäärä, mutta ei vuokravastuita)
 4. konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoidon kate on alle 0,8 (aiemmin mittarina kuntakonsernin suhteellinen velkaantuneisuus vähintään 50 prosenttia).

Seuraavassa tarkastellaan Mikkelin kaupungin ja kaupunkikonsernin tunnuslukujen kehittymistä ja tulevaisuuden näkymiä nykyisten kriisikuntakriteerien valossa.

Kaupungin taseeseen kertynyt yli/alijäämä on kehittynyt seuraavasti:

31.12.2018	-8,5 miljoonaa euroa
31.12.2019	-42,2 miljoonaa euroa
31.12.2020	-32,7 miljoonaa euroa
31.12.2021	-33,6 miljoonaa euroa

Mikkelin kuntakonsernilla on taseessa ylijäämää/asukas seuraavasti (raja-arvo 1.000 euroa/asukas):

31.12.2018	865 euroa/asukas
31.12.2019	384 euroa/asukas
31.12.2020	575 euroa/asukas
31.12.2021	638 euroa/asukas*

* Asukkaita kohden lasketuissa tunnusluvuissa on käytetty Tilastokeskuksen ennakkotietoa Mikkelin asukasmäärästä per 31.12.2021, 52.121 asukasta.

Mikkelin kuntakonsernilla on taseessa ylijäämää/asukas seuraavasti (raja-arvo 500 euroa/asukas/edellinen vuosi):

31.12.2018	1.105 euroa/asukas
31.12.2019	865 euroa/asukas
31.12.2020	384 euroa/asukas
31.12.2021	575 euroa/asukas*

* Asukkaita kohden lasketuissa tunnusluvuissa on käytetty Tilastokeskuksen ennakkotietoa Mikkelin asukasmäärästä per 31.12.2021, 52.121 asukasta.

1. Kuntakonsernin vuosikate

Kuntakonsernin vuosikatteen ja poistojen suhde (raja-arvo alle 80 prosenttia):

2020	118,6 prosenttia
2021	103,7 prosenttia

2. Kunnan tuloveroprosentti on kaksi prosenttiyksikköä yli kuntien keskiarvon

Mikkelin veroprosentti on 22,0. Veroprosentti on sallituissa rajoissa, jos se on korkeintaan 22,02 prosenttia.

3. Konsernilainojen ja vuokravastuiden määrä/asukas yli 50 prosenttia yli kuntien keskiarvon (yli 13.143 eur/asukas)

31.12.2020	12.178 €/asukas
31.12.2021	11.850 €/asukas

* Asukkaita kohden lasketuissa tunnusluvuissa on käytetty Tilastokeskuksen ennakkotietoa Mikkelin asukasmäärästä per 31.12.2021, 52.121 asukasta.

4. Konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate (alle 0,8)

31.12.2020	1,14
31.12.2021	0,88

Arviointimenettelyn käynnistämisen kriteerejä koskevan lakimuutoksen yhteydessä lakimuutosta valmistellut työryhmä laati varsinaisten raja-arvojen lisäksi ns. **keltaiset valot**. Ne eivät itsessään johda arviointimenettelyn käynnistämiseen, mutta niiden täytyessä kunnan tulee kiinnittää erityistä huomiota taloutensa kehitykseen ja analysointiin, koska kunta on lähellä varsinaisen raja-arvon täyttymistä.

Vuoden 2021 tilinpäätöslukujen mukaisesti Mikkelin osalta keltaiset valot täyttyvät 3/5 kriteerin osalta.

Keltaisten valojen raja-arvot ovat:

- konsernin kertynyt alijäämä on vähintään 500 euroa per asukas
- konsernin vuosikatteen osuus poistoista on alle 100 prosenttia
- tuloveroprosentti on 1,5 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti **(keltainen valo)**
- konsernin lainat ja vastuut ylittävät kaikkien kuntien lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän 25 prosentilla **(keltainen valo)**

Rantakylän uudessa päiväkodissa on muun muassa tiede-huone. Varhaiskasvatuksen avustaja Tiina Valkonen esittelee huoneen mahdollisuuksia.

- konsernin laskennallinen lainanhoitokate on alle 1,0 **(keltainen valo)**

Mikkelin kaupungin tilinpäätösluvuista voidaan todeta, että uusien kriisikuntakriteerien täyttymiseltä välttyään vielä toistaiseksi. Vuodesta 2018 alkaen kaupungin taseeseen muodostunut alijäämä 33,6 miljoonaa euroa on kuitenkin kyettävä kattamaan vuoden 2023 loppuun mennessä.

4.2 Investoinnit

Vuoden 2021 investoinnit (netto) olivat yhteensä 22,0 miljoonaa euroa (46,8 miljoonaa euroa vuonna 2020) ja ne jakautuivat seuraavasti (taulukko seuraavalla sivulla).

Mikkelin kaupunki	15,5 miljoonaa euroa
Mikkelin Vesiliikelaitos	6,3 miljoonaa euroa
Etelä-Savon pelastuslaitos	0,2 miljoonaa euroa
Otavan Opisto	-

Kaupungin suurimpia investointeja vuonna 2021 olivat:

- Kalevankankaan jalkapallohallin uusiminen 2,3 miljoonaa euroa, nettovaikutus 2,1 miljoonaa euroa (kumulatiivinen toteutuma 3,5 miljoonaa euroa)
- Rantakylän alueen uusi päiväkotito 2,1 miljoonaa euroa (kumulatiivinen toteutuma 5,2 miljoonaa euroa)
- Kaupungin virastotalo, peruskorjaus sisätyöt 1,2 miljoonaa euroa
- Vesilaitoksen jätevedenpuhdistus 1,2 miljoonaa euroa
- Vesilaitoksen verkostotyöt 1,2 miljoonaa euroa
- Kadut (yritys- ja asuinrakentamisen tukeminen) 1,1 miljoonaa euroa

Maa- ja vesialueiden myyntitulot olivat 1,5 miljoonaa euroa. Kaupunki myi 31 eri kiinteistöä ja suurin yksittäinen myyntitulo 0,5 miljoonaa euroa saatiin Rakenusliike Ola Oy:lle myydystä tontista. Myyntivoittoa näistä kiinteistöistä saatiin 1,3 miljoonaa euroa ja koh-teisiin aikanaan tehtyjä arvonkorotuksia purettiin 0,1 miljoonalla eurolla.

Vesilaitoksen investoinnit (brutto) yhteensä 6,3 miljoonaa euroa jakautuivat seuraavasti:

- vesilaitokset	0,3 miljoonaa euroa
- laitos/puhdistamot	1,2 miljoonaa euroa
- verkostot	1,2 miljoonaa euroa
- uusi jätevedenpuhdistamo	3,6 miljoonaa euroa

Vesiliikelaitoksen uusi jätevedenpuhdistamo valmistui vuoden 2021 aikana ja se tuli kokonaisuudessaan mak-

Investoinnit 2021 (1 000 €)	TULOT	MENOT	NETTO
PERUSKAUPUNKI	4 411	19 892	-15 480
• Muut pitkävaikuttiset menot		18	-18
• Maa- ja vesialueet	1 362	4 925	-3 563
• Rakennusten myynnit/hankinnat	86	0	86
• Kiinteät rakenteet ja laitteet	183	4 893	-4 710
• Rakennukset	1185	9 359	-8 174
• Koneet ja kalusto	7	401	-394
• Osakkeet, osuudet	1 589	296	1 293
VESILIIKELAITOS	0	6 302	-6 302
OTAVAN OPISTO	0	0	0
E-S PELASTUSLAITOS	399	680	-280
INVESTOINNIT YHTEENSÄ	4 810	26 874	-22 064

Kuvaus investointien jakautumisesta.

samaan lähes 75,9 miljoonaa euroa. Alun perin hankkeen ilmoitettiin valmistuttuaan kasvattavan poistoja vuositason kaksilla miljoonalla euroa. Vuoden 2021 tilinpäätöksessä todetaan, että uuden jätevedenpuhdistamon poistojen määrä on hankkeen valmistumisen yhteydessä tarkennetun poistolaskennan perusteella vuositason 2,8 miljoonaa euroa.

Vuoden 2021 talousarviossa investointeihin oli varattu määrärahoja 26,9 miljoonaa euroa ja tuloja 4,5 miljoonaa euroa. Talousarviomuutoksina valtuusto hyväksyi vuoden 2021 aikana investointeihin lisämäärärahoja 6,5 miljoonaa euroa ja tuloihin vähennystä 1,8 miljoonaa euroa.

Tilikauden päättymisen jälkeen valtuusto 21.3.2022 § 29 hyväksyi investointiosan poikkeamat lukuun ottamatta Vesiliikelaitoksen verkosto- ja laitosinvestoinnin ylitystä 0,9 miljoonaa euroa.

4.3 Talouden tasapainottaminen

Mikkelin taseessa 31.12.2021 oleva alijäämä 33,6 miljoonaa euroa on kertynyt vuodesta 2018 alkaen. Alijäämä on kuntalain 13 luvun 110 § mukaisesti katettava vuoden 2023 loppuun mennessä, jotta kaupunki välttää kuntalain 118 § mukaisen erittäin vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelyn eli nk. kriisikuntamenettelyn.

Kuntalain 115 §:n mukaan, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, **toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys talouden tasapainotuksen toteutumisesta tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävydestä talouden tasapainottamiseksi.**

Kaupungin talouden tasapainottamistoimenpiteinä on tilinpäätöksessä esitetty seuraavaa:

- Kaupunki on vahvistanut kaupungin talouden tasapainotustoimenpiteitä kaupunkirakenneselvityksessä, palvelusuunnitelmassa sekä talous- ja tulevaisuusohjelmassa. Niiden lisäksi vuoden 2022 talousarvioon (KV 13.12.2021 § 187) valmisteltiin joukko uusia tasapainotustoimia, mutta talousarvio jäi niistäkin huolimatta 4,7 miljoonaa euroa alijäämäiseksi.
- Vuoden 2022 talousarviokirjassa on esitetty koonti em. tasapainotustoimenpiteiden kokonaisuudesta ja niiden tavoitelluista yhteisvaikutuksista vuosittain. Koonti sisältää päivitettyt toimenpidekohtaiset eurotiedot ja säästöjen tavoitellut toteutumisaikataulut talousarvion laatimishetken tilanteen mukaisina.
- Alijäämien kattamisessa onnistuminen edellyttää joko valmisteilla olevan energiaomaisuusjärjestelyn kautta saatavan myyntivoiton toteutumista tai muuta mittaluokaltaan merkittävää kertaluontoista tuloerää. Vuoden 2022 talousarviokirjassa todetaan, että Mikkelin kaupungin talous on suunnitelmakaudella 2022–2025 saatu ylijäämäiseksi merkitsemällä 70 miljoonan euron kertaluontoinen myyntivoitto vuodelle 2023 satunnaisten tuottojen erään.
- Tasapainotustoimien tavoitellut kokonaisvaikutukset vuosina 2021–2025 on esitetty viereisen sivun yläreunassa olevassa taulukossa.
- Tilinpäätöksen 2021 laatimishetkellä kaupunki on valmistellut uutta strategista toimenpideohjelmaa, Palvelut ja tulevaisuus (PATU), jolla tavoitellaan 7,5 miljoonan euron vuositason käyttötaloussäästöä niin, että vuoden 2022 osalta tavoite on 3,7 miljoonaa euroa

	2021	2022	2023	2024	2025	Yhteensä
Toimenpiteiden yhteissumma	5 664 457	4 890 243	1 215 000	1 593 970	951 970	14 315 640
Peitsarin koulun yhdistäminen Lähemäen kouluun 8/22			134 000	134 000		268 000
Energiaomaisuusjärjestelyn myyntivoittotavoite			70 000 000			70 000 000
Yhteensä	5 664 457	4 890 243	71 349 000	1 727 970	951 970	84 583 640

Talouden tasapainotustoimien kokonaisvaikutukset vuosina 2021-2025.

- Koulu- ja päiväkotiverkon uudistamiseen liittyvät investoinnit tulevat kasvattamaan kaupungin lainamäärää, mutta niiden toteuttaminen on perusteltua saavutettavissa olevien huomattavien käyttötaloussäästöjen vuoksi.

Tarkastuslautakunnan tulee kuntalain 121 §:n mukaan arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää. Osana tasapainotuksen toteutumista tarkastuslautakunnan tulee arvioida myös toimenpideohjelman toteutumista.

Kuntalain 121 §:n edellyttämänä arvionaan tarkastuslautakunta toteaa seuraavaa:

- Mikkelin kaupungin taloustilanne on erittäin vakava johtuen useina vuosina syntyneistä suurista alijäämistä. Kaupungin taloutta rasittavat isot investoinnit, väkiluvun väheneminen, huoltosuhteen heikkeneminen sekä suuret talousarvioylitykset, joihin ei ole ajoissa puututtu.
- Talouden tasapainottamisessa ei vuonna 2021 onnistuttu talousarviossa määritellyllä tavalla.
- Toimenpiteet eivät ole olleet riittäviä vähentämään kaupungin kumulatiivista alijäämää talousarvion mukaisesti.
- Essoten kuntalaskutus on vuosittain ylittänyt kaupungin talousarviossa varatut määrärahat. Vuonna 2021 tämä ylitys oli peräti 21,5 miljoonaa euroa eli 10 prosenttia. Kaupungin palvelujen ostot yhteensä ylittivät alkuperäisen talousarvion 16,3 miljoonalla eurolla, joten Essoten ylitys huomioiden kaupungin oman palvelutuotannon osuus ostopalveluissa alittui 5,2 miljoonaa euroa.
- Kaikki vuoden 2021 toimintamenot huomioiden – siis mukaan lukien myös ostot Essotelta – kaupungin oman palvelutuotannon osuus alittui yhdeksän miljoonaa euroa. Toimintatuotot yhteensä ylittyivät alkuperäiseen talousarvioon nähden kuudella miljoonalla eurolla.

- Kumulatiivisen alijäämän kattaminen pelkästään käyttötalouden sopeutustoimin kuntalain mukaiseen aikarajaan eli vuoden 2023 loppuun mennessä ei tule alijäämien suuruuden vuoksi onnistumaan. Alijäämien kattaminen edellyttää joko valmistella olevan energiaomaisuusjärjestelyn kautta saatavan myyntivoiton toteutumista (tähän budjetoitu 70 miljoonan euroa vuoden 2023 taloussuunnitelmassa) tai muuta mittaluokaltaan merkittävää kertaluontoista tuloerää, jota ei ole näköpiirissä.
- Talouden tasapainottamiseksi tehdyt selvitykset, suunnitelmat ja ohjelmat edellyttävät päätöksentekijöiltä nykyistä uskottavampaa sitoutumista ja tahtoa, jotta tarvittavat toimenpiteet saadaan vietyä konkreettisesti päätöksentekoon asti. Talouden tasapainottaminen edellyttää mittavia menovähennyksiä. Samalla on myös kyettävä katsomaan positiivisesti eteenpäin ja etsittävä vaihtoehtoisia tapoja tuottaa palvelut niin, että kaupungin elinvoimaisuus ja väestön määrä nousevat uudelle, kestäväälle tasolle.

Alijäämien kattamisvelvollisuudessa huomio kiinnittyy ensisijaisesti kertyneisiin alijäämiin. Nykytilan ja tulevaisuuden kannalta on kuitenkin tärkeää, miltä tulevien tilikausien yli- ja alijäämät näyttävät ja erityisesti se, miten kaupungin tulorahoitus saadaan riittämään toimintaan, investointeihin ja lainojen lyhennyksiin. Tilanetta ei helpota se, että tulevien vuosien talousnäkymät ovat sote-uudistuksen rahoituslaskelmiin liittyvän epävarmuuden vuoksi vielä epäselvät.

5. Muut havainnot

5.1 Henkilöstöraportti

Vuotta 2021 varjosti edelleen pitkittynyt koronapandemia ja sillä on omalta osaltaan ollut vaikutuksia henkilöstön hyvinvointiin. Toisaalta kaupungin haastava taloudellinen tilanne ja YT-neuvottelut loppukesästä 2021 ovat kuormittaneet henkilöstöä. Työelämän laatua ja tuottavuutta kuvaava QWL-indeksi laski lukuun 55 prosenttia (vuonna 2020 58,05 prosenttia). Osaamisen kehittämisen painopistealueet olivat johtaminen ja esimiestyö. Kertomusvuonna otettiin käyttöön osaamisen hallinnan ohjelma OSSI palvelukeskus Meitan kautta.

Työterveyshuollon kustannukset kasvoivat edellisvuodesta 13,3 prosenttia. Vuonna 2020 työterveyshuollon kustannukset toisaalta laskivat huomattavasti johtuen koronapandemian aiheuttamista rajoitteista ja suunniteltujen toimenpiteiden siirtymisestä.

Kaupungin työterveyshuoltopalvelut ostetaan Etelä-Savon Työterveys Oy:ltä. Millaiseksi kaupungin työntekijät ovat kokeneet työterveyshuoltopalvelujen laadun ja saatavuuden?

Työhyvinvointi ja sen johtaminen

Koronapandemian pitkittyminen on rasittanut henkilöstöä, mikä on näkynyt sairauspoissaolojen lisääntymisenä verrattuna vuoteen 2020. Merkittävä osa henkilöstöstä tekee kuitenkin töitä, jossa ei voida olla etänä ja näissä tehtävissä on voinut korostua oma huoli omasta terveyturvallisuudesta.

Tuppuralan koulun rehtori Antti Veijonen on iloinen muun muassa siitä, että koulun uusi liikuntasali on vanhaa salia hieman suurempi.

Hyvällä esimiestyöllä ja prosessien sujuvuudella on suuri merkitys työhyvinvoinnin kannalta. Työhyvinvoinnin mittarina käytetään puolivuositain toteutettavaa Pulssityöhyvinvointikyselyä. Pulssikyselyn kokonaispistemäärä oli vuoden 2021 loppupuoliskon mittauksessa 55,07 prosenttia (max. 80), mikä kertoo työhyvinvoinnin kokonaisuuden olevan tyydyttävällä tasolla. Työhyvinvointikyselyn tulosten pohjalta laskettava QWL-Indeksi (Quality of Working Life) oli 55 prosenttia, kun tavoite oli 60 prosenttia.

Tulos kertoo, että henkilöstöllä on käyttämätöntä potentiaalia suorituskyvyn nostamisessa. Tähän päästään tietotaidon paremmalla hyödyntämisellä, työelämäinovaatioiden, prosessien kehittämisen, hyvän johtamisen ja esimiestyön kautta.

Osaamisen kehittäminen

Vuoden 2021 osaamisen kehittämisen painopistealueet olivat johtaminen ja esimiestyö, asiakaslähtöinen palveluosaamisen kehittäminen, talousosaaminen sekä digitaalisten toimintojen ja palveluprosessien kehittäminen.

Osaamisen johtamisen haltuunottoa varten kaupunki otti käyttöön Personec F OSS -henkilöstöjohtamisen työvälineen. Kertomusvuonna tästä otettiin käyttöön kehityskeskusteluosio ja koulutusosio. Osaamisosion käyttöönotto siirtyi alkuvuoteen 2022.

Kehityskeskustelut käytiin keväällä perinteisellä menetelmällä, mutta syksyllä OSSI-järjestelmä oli käytössä. Miten kattavasti kehityskeskustelut käytiin?

Henkilöstön johtaminen ja esimiestyön kehittäminen

Kertomusvuonna on panostettu esimiesten osaamisen kehittämiseen. Viikoittaiset tunnin mittaiset ”keskiviikkoinfot” toteutettiin suunnitellusti Teams-tapaamisina. Tämä on saanut hyvän vastaanoton ja tästä on tullut kaupungin vakiintunut toimintatapa.

Vuonna 2021 käynnistyi kaikkien esimiesten kuntatyönantajan esimiespassin suorittaminen. Koulutus jatkuu vuonna 2022.

Tavoiteorganisaation toteuttaminen

Tavoitteena oli luoda organisaatio, jonka avulla voidaan jatkossa tuottaa kaupungin lakisääteiset ja muut strategisesti tärkeät palvelut ottaen huomioon kaupungin kireä taloudellinen tilanne.

Tavoitteena oli 90 tehtävän poistuminen vuoden 2021 loppuun mennessä. Näistä 11 tehtävää ei tule poistumaan ja yhdeksän tehtävää on poistumassa vuoden 2022 aikana.

Tavoiteorganisaation myötä tavoitellaan kaikkiaan 120 henkilötyövuoden vähennystä (HTV) verrattuna tilanteeseen 31.12.2018. Vuonna 2019 HTV-vähennys oli 46, vuonna 2020 oli vähennystä 99 ja kertomusvuonna oli kasvua 57. Vertailukelpoinen lisäys oli 19 vuonna 2021 johtuen maatalouslomitukseen laajennuksesta Mikkelin kaupungin tuottamana (38 maatalouslomittajaa). Näin ollen henkilöstö väheni vuosina 2019–2021 yhteensä 126 htv (tavoite vähennystä 120 htv).

Yhteistoiminta

Edustuksellista yhteistoimintaa toteutettiin kaupungin yhteistoimintaneuvottelukunnassa sekä työpaikka-kohtaisesti. Yhteistoimintaneuvottelukunnan kokoonpano muuttui työnantajien osalta kertomusvuonna. Kaupunginvaltuutettujen tilalle neuvottelukuntaan nimettiin kaksi palvelualueen johtajaa ja hallintojohtaja. Kaupungin yhteistoimintaneuvottelukunta kokoontui vuoden 2021 aikana 13 kertaa käsitellen 82 pykälää.

Vuoden 2021 aikana pidettiin 11 paikallista neuvottelua. Näistä keskusneuvotteluun ei viety yhtään neuvottelua. Paikallisia virka- ja työehtosopimuksia neuvoteltiin ja solmittiin kolme kappaletta.

Kalevankankaan uusi jalkapallohalli valmistui kertomusvuoden aikana.

Henkilöstöraportissa on paljon yksityiskohtaisia tietoja, joista voidaan vuoden 2021 osalta mainita seuraavat havainnot:

- Vuoden 2021 lopussa henkilöstön lukumäärä oli 2.125 (vakinaiset ja määräaikaiset) ja määrä nousi edellisestä vuodesta 88:lla (= 2.037–2.125)
 - o vakituista henkilökuntaa oli 1.736, määrä kasvoi edellisestä vuodesta kymmenellä
 - o määräaikaisia oli 389, määrä kasvoi edellisestä vuodesta 78:lla
 - o kaupungin palveluksessa oli lisäksi työllistettyjä henkilöitä 51, määrä kasvoi edellisestä vuodesta 16:lla
- Henkilöstön keski-ikä oli 47,7 vuotta (edellinen vuosi 47,6)
- Sairauspoissaolot kalenteripäivinä kasvoi edellisvuodesta 4.440:llä (29.680–34.120)
 - o palkalliset sairauspoissaolot kasvoivat 2.941 kalenteripäivinä (28.381–31.322)
 - o palkattomat sairauspoissaolot kasvoivat 1.499 kalenteripäivinä (1.299–2.798)
- Eniten sairauspoissaoloja aiheuttivat tuki- ja liikuntaelinsairaudet (26,5 prosenttia), mielenterveys (22,1 prosenttia, nämä lisääntyivät edellisvuodesta huomattavasti), vammat (11,4 prosenttia) ja infektiosairaudet (6,2 prosenttia)
- Omailmoitteisten sairauspoissaolojen määrä pysyi ennallaan (10,4 prosenttia)
- Laskennallisia sairauspoissaolopäiviä kertyi 16,5 kalenteripäivää työntekijää kohden (edellisenä vuonna 14,8).
- Sairauspoissaolojen kokonaiskustannukset olivat yli 1,66 miljoonaa euroa, kun luvussa on otettu huomioon Kelan maksamat sairauspäiväraha korvaukset
- Työtapaturmia (vakuutusyhtiön ilmoitus) 168 kpl (138 kpl). Tapaturmakorvausta vakuutusyhtiö maksoi 102 tapauksessa (94 tapauksessa vuonna 2020). Ilmoitetuista tapauksista 31 oli työmatkalla sattuneita tapaturmia.
- Työterveyshuollon kokonaiskustannukset olivat noin miljoonaa euroa (0,9 miljoonaa euroa vuonna 2020).
- Vuoden 2021 palkkakustannukset nousivat vajaat 2,1 prosenttia.
- Henkilöstöllä on käytössä ePassi Flex, arvoltaan 70 euroa. 1.934 henkilöä käytti tätä etuisuutta.

- Yhteistä henkilöstöjuhlaa ei koronatilanteen vuoksi järjestetty. Sen sijaan lisättiin ePassin arvoa 50 eurolla kiitoksena henkilöstön työstä koronapandemian aikana. Etuisuus maksettiin henkilölle, jonka palvelussuhde oli alkanut 5.10.2020 ja jatkunut keskeytymättä vähintään 30.5.2021 saakka.

Henkilöstöraportti on hyvä ja tiivis tietopaketti kaupungin henkilöstöasioista. Miten vuosittain laadittuja henkilöstöraportteja on hyödynnetty kaupungin johtamisessa?

5.2 Sisäinen valvonta, riskienhallinta ja konsernivalvonta

Kuntalain mukaan toimintakertomuksessa on annettava tietoja sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä (115.1 §). Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimintatapojen tulee olla järjestelmällisiä ja dokumentoituja.

Sisäisen valvonnan, riskienhallinnan ja konsernivalvonnan toimintatapoja ohjataan ja valvotaan erilaisien ohjeiden avulla. Mikkelin kaupungissa on voimassa seuraavat sisäistä valvontaa, riskienhallintaa ja konsernivalvontaa koskevat ohjeet:

- Mikkelin kaupungin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje (päivitetty KH 10.2.2020 § 52)
- Mikkelin kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet (KV 11.12.2017 § 95)
- Mikkelin kaupungin konserniohje (päivitetty KV 7.6.2021 § 82)

Kuntien tilinpäätösyleisohjeen mukaan toimintakertomukseen sisällytettävässä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan selonteossa annetaan tiedot

- miten sisäinen valvonta ja siihen sisältyvä riskienhallinta on kunnassa järjestetty
- onko valvonnassa havaittu puutteita kuluneella tilikaudella
- miten sisäistä valvontaa on tarkoitus kehittää voimassa olevalla taloussuunnittelukaudella

Edelleen tilinpäätösyleisohjeen mukaan selonteossa on suotavaa kuvata

- miten sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa on arvioitu organisaation eri tasoilla (onko tehty dokumentoituja itsearviointeja, kokonaisarviointeja jne.),
- arviointiprosessin kehittämiskohteet; ja
- onko aikaisempina tilikausina raportoidut epäkohdat korjattu.

Selonteot kaupungin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä konsernivalvonnan järjestämisestä on esitetty tilinpäätöksen sivuilla 36-40 ja 58-59. Selonteossa on kuvattu hyvin niiden järjestämisen periaatteet ja tehdyt toimenpiteet arviointineen. Selonteossa on myös analysoitu kaupungin lautakuntien ja johtokuntien käytössä olevan arviointilomakkeen eri osa-alueiden kehittymistä edellisestä vuodesta.

Myös realisoituneet ja mahdolliset realisoituvat riskit on selonteossa nostettu erikseen esille. Sen sijaan sisäisessä valvonnassa ja riskienhallinnassa kuluneella tilikaudella havaittuja puutteita ei ole edellisvuoden tapaan tarkemmin selostettu.

Konsernivalvonnan osalta tilinpäätöksessä on kuvattu sen yleistä järjestämistä, mutta varsinainen kokonaisarvio keskeisistä johtopäätöksistä puuttuu.

Sisäinen tarkastus on osa sisäistä valvontaa ja konsernivalvontaa. Mikkelin kaupunki on ulkoistanut sisäisen tarkastuksen ostamalla sen kilpailutuksen perusteella KPMG Oy:ltä.

Kaupunki teetti vuonna 2020 kolme eri sisäistä tarkastusta ostopalveluna (hankinnat, ns. professuuri-hanke ja jätevedenpuhdistamohankkeen projektijohtaminen). Kaikista näistä tarkastuksista seurasi tarkastusraporttien pohjalta jatkoselvityksiä ja -toimenpiteitä, joiden työstäminen siirtyivät vuoden 2021 puolelle. Jatkoselvityksien ja -toimenpiteiden osalta voidaan todeta seuraavaa:

1) Hankinnat

Tarkastusraportin yhteydessä havaittujen ja toteutettavaksi päätettyjen kehittämistoimenpiteiden täytäntöönpanon tilanne oli esillä kaupunginhallituksessa 14.6.2021 § 254. Kaupunginhallitus merkitsi tällöin tiedoksi toteutuneet toimenpiteet ja edellytti, että raportissa esitetyt vielä keskeneräiset toimenpiteet toteutetaan vuoden 2021 loppuun mennessä. Tilinpäätöksestä ei käy ilmi, toteutettiinkö nämä keskeneräiset toimenpiteet kaupunginhallituksen edellyttämässä aikataulussa tai mikä niiden tämänhetkinen tilanne on.

2) Professuurihanke

Kaupunginvaltuusto asetti 25.1.2021 § 5 tilapäisen valiokunnan laatimaan ratkaisun professuurihankkeesta ilmenneistä havainnoista. Kaupunginvaltuusto merkitsi kokouksessaan 26.4.2021 § 55 tietoonsa saatetuksi tilapäisen valiokunnan ratkaisun professuurihankkeesta. Tilinpäätöksestä ei käy ilmi, mihin konkreettisiin toimenpiteisiin valiokunnan ratkaisun perusteella on ryhdytty ja miten ratkaisussa esitet-

tyjen toimenpiteiden toteutumista on sen jälkeen valvottu.

3) Jätevedenpuhdistamohankkeen projektijohtaminen

Valtuusto edellytti kokouksessaan 25.1.2021 § 6 toimenpiteitä myös tarkastuslautakunnalta, kun se pyysi lautakuntaa selvittämään jätevedenpuhdistamohankkeen projektijohtamisessa ilmenneiden puutteiden vastuutahon. Tämä selvitys valmisteltiin tarkastuslautakunnassa keväällä 2021 ja valtuusto merkitsi sen tiedoksi kokouksessaan 7.6.2021 § 78.

Valtuusto edellytti kokouksessaan 25.1.2021 § 6 myös kaupunginhallituksen valmistelevan valtuustolle selkeän yksityiskohtaisen esityksen, kuinka rakennushankkeissa kokonaiskustannusten määrästä ja talousseurannasta aiotaan antaa luottamushenkilöille johdonmukaista, ennakoivaa ja sisällöltään oikeaa tietoa. **Tätä esitystä kaupunginhallitus ei ole valtuustolle edelleenkään tehnyt.**

Vuoden 2021 sisäisen tarkastuksen kohteena oli konserniohjaus ja sen tavoitteena oli arvioida ja kehittää konserniohjaukseen liittyviä käytäntöjä ja toimintamalleja. Tilinpäätöksen mukaan tarkastuksessa esille tulleet kehittämistoimenpiteet toteutetaan ja viedään käytäntöön vuoden 2022 aikana.

Sopimustoiminnan osalta tilinpäätöksessä on todettu, että sopimusten määrä lisääntyy jatkuvasti ja niiden sisällöt ovat yhä monimutkaisempia ja että sopimusosaamisen ja sopimusten valvonnan tarve tulee kaupunkikonsernissa edelleen lisääntymään. Tarkastuslautakunta suosittelee, että sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointilomakkeen yhdeksi osa-alueeksi otettaisiin sopimushallinta.

Tilinpäätöksen mukaan kaupungin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan koetaan toteutuvan sujuvasti osana päivittäistä työskentelyä.

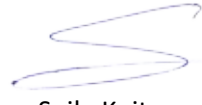
Tarkastuslautakunta korostaa, että sisäiseen valvontaan ja riskienhallintaan sekä konsernivalvontaan liittyvien tehtävien toimeenpanon on oltava kaupungin kaikilla organisaatiotasolla tehokasta ja tarkoituksenmukaista. Kaupunginhallituksen tulee riittävällä seurannalla varmistaa, että näin myös käytännössä tapahtuu.

6. Allekirjoitukset

Mikkelissä 24.5.2022

Jarmo Lautamäki
Puheenjohtaja

Soile Kuitunen
Varapuheenjohtaja

Mervi Eskelinen

Sari Hannukainen

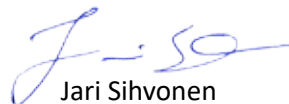
Tapani Korhonen

Jere Liikanen

Juhani Oksman

Jari Sihvonen

Nea Tarvainen

Mikkelin tarkastuslautakunta yhteiskuvassa. Takarivissä vasemmalta Tapani Korhonen, puheenjohtaja Jarmo Lautamäki, Jere Liikanen, Jari Sihvonen ja Juhani Oksman. Edessä vasemmalta varapuheenjohtaja Soile Kuitunen, Nea Tarvainen, Mervi Eskelinen ja Sari Hannukainen.

MIKKELIN KAUPUNKI